

1964-2014 YILLARI ARASINDA NORVEÇ, ALMAN VE AMERİKAN EKONOMİLERİNİN BÜYÜME ORANLARININ ANALİZİ
ANALYSIS OF THE GROWTH RATIO OF NORWAY, GERMAN AND AMERICAN ECONOMIES BETWEEN 1964-2014

Caner Ovsan ÇAKAŞ¹

Öz

Ekonomik büyüme ve milletlerin refah ve zenginliği genellikle doğru orantılı bir pozitif korelasyon şeklinde kabul edilmektedir. Ekonomik büyüme genel olarak iki nedensel değişkene sahiptir. Bu değişkenler sırasıyla demografik faktörler (nüfus değişimleri) ve üretkenlik artışı olarak kabul edilmektedir. Her iki değişkenin olumlu yönde değişmesiyle belli bir ekonomik birimin ekonomik olarak büyüdüğü ve zenginliğin arttığı kabul edilmektedir. Fakat 20'inci Yüzyılın son çeyreğinden itibaren post-fordist üretim tarzının yayılması ve üretim bandının merkezileşmiş üretim modelinin parçalanarak küçük uzmanlık birimlerine ayrılması klasik eğilimlerin açıklama kapasitesini yıpratmıştır. Post-endüstriyel dönemde ekonomik büyüme gelişmiş ülkelerde ve gelişmekte olan ülkelere artmıştır, fakat bu artış gelişmiş ülkelere sermaye gelirlerinin hızlı büyümesi şeklinde olurken, gelişmekte olan ülkelere emek gelirlerindeki artış dikkat çekmiştir. Bu durum gelişmiş ülkelerdeki vasıfsız işgücü üzerinde rekabetçi bir baskı uygulanmasına neden olmuş ve işsizlik oranları hızla artmıştır. Ayrıca gelişmiş ülkelere küreselleşme ve post-fordist üretimin yayılması ve bu yayılmanın neden olduğu vergilendirme politikaları nedeniyle ücretler ve sosyal güvenlik yardım ve harcamalarında rekabet nedeniyle bir azalma baskısı oluşmuştur. Bu çalışmada üç farklı sosyal modele sahip gelişmiş ülke olan Norveç, ABD ve Almanya'nın 1964-2014 yılları arasındaki göstermiş oldukları ekonomik büyüme oranları ve vergilendirme politikaları ile bu değişkenlerin sosyal politikalar ve rekabetçiliğin üzerindeki etkileri incelenmiştir. Akabinde de sosyal eşitsizliğin post-endüstriyel çağda kaçınılmaz bir sonuç olup olmadığı analiz edilmiştir. Çalışmanın sonucunda ise farklı sosyal politika modellerine sahip olmalarına rağmen her üç ülkedeki emekçi kesimin post-endüstriyel çağın getirdiği değişimlerden olumsuz etkilendiği ve gelir adaletsizliğinin arttığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ekonomik Büyüme, Vergi Politikaları, Rekabetçilik, Sosyal Politikalar, Almanya, Norveç, ABD.

Jel Kodlar: J1,J3,J4,F6,F3

Abstract

Economic growth and the prosperity and wealth of nations are generally accepted as a positive correlation. Economic growth generally has two causal variables. These variables are considered as demographic factors (population changes) and productivity increase, respectively. With the positive change in both variables, it is accepted that a certain economic unit grows economically and the wealth increases. However, the spread of the

¹ Dr., 0000-0003-0199-7765, ovsancakas@hotmail.com,

post-fordist mode of production since the last quarter of the 20th century and the fragmentation of the centralized production model of the production line into small specialized units have depleted the capacity of the classical trends to be explained. Economic growth in the post-industrial period has increased in developed countries and developing countries, but this increase has been the rapid growth of capital revenues in developed countries, while the increase in labor in developing countries has attracted attention. This has led to competitive pressure on unskilled labor in developed countries, and unemployment rates have increased rapidly. Moreover, due to the spread of globalization and post-fordist production in developed countries and the taxation policies caused by this spread, a reduction pressure has arisen due to competition in wages and social security aid and expenditures. In this study, the economic growth rates and taxation policies of the developed countries with three different social models, Norway, USA and Germany between 1964-2014 and the effects of these variables on social policies and competitiveness were examined. Subsequently, it was analyzed whether social inequality is an inevitable outcome in the post-industrial age. As a result of the study, it was concluded that the labor sector in each of the three countries was adversely affected by the changes of the post-industrial age and income inequality increased.

Keywords: Economic Growth, Tax Policies, Competitiveness, Social Policies, Germany, Norway, USA.

Jel Cods: J1,J3,J4,F6,F3

Giriş

Ekonomik büyüme günümüzde ülkelerin gelişme potansiyellerinin değerlendirilmesi konusunda en önemli faktör olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle akademik çalışmalarda oldukça önemli bir yer işgal etmektedir. Bu çalışmanın birinci bölümünde ekonomik büyümenin iki önemli değişkeni açıklanacak, sermaye ve emek yoğun ekonomik büyüme kavramları üzerinde durulacaktır. İkinci bölümde ise ekonomik büyümenin üç farklı ülkede elli yıllık bir zaman periyodu içerisinde gerçekleştirmiş olduğu değişim ve bu değişimin vergilendirme politikaları ile sosyal politika harcamaları üzerindeki etkileri incelenecektir. Durum çalışması (case study) olarak Norveç, Almanya (1989 öncesi için Federal Almanya) ve Amerika Birleşik Devletleri'ne odaklanacaktır. Zaman periyodu olarak da insanlık tarihindeki en hızlı ekonomik büyüme dönemlerini kapsayan 20. yüzyılın ikinci yarısı ve 21.yüzyılın ilk yılları seçilmiştir. Ekonomik büyüme ise demografik faktörler ve üretkenlik artışı olmak üzere iki ayrı değişkenin bahse konu ülkelerde anılan zaman periyodu içerisinde kontrol edilmesi amacıyla incelenecek ve analiz edilmeye çalışılacaktır. Demografik faktör olarak bahse konu ülkelerde analiz dönemindeki nüfus artışı, işsizlik oranları ve işgücüne katılım oranları incelenecektir. Genel tabirle demografik artışın veya işgücüne yansıyan nüfus artışının ekonomik büyüme olumlu ve arttırıcı etkisi olduğu kabul edilmektedir. Bu nedenle seçilmiş ülkelerdeki demografik hareketlilik önemli bir değişken olarak belirmektedir. Bahse konu demografik artışın Amerika Birleşik Devletleri'nde (kapsamlı göç politikalarının azımsanmayacak etkisi nedeniyle) Almanya ve Norveç'e kıyasla büyümeye yaptığı etki ise ayrı olarak incelenecek ve göç, nüfus artışı ve ekonomik büyüme arasındaki korelasyon mercek altına alınacaktır. Ekonomik büyümenin diğer

önemli değişkeni olarak kabul edilen üretkenlik artışı ise inovasyon, rekabetçilik, serbest ticaret ve sosyal güvenlik alt değişkenleri aracılığıyla analiz edilecektir. İnovasyon alanında denek ülkelerin inceleme dönemindeki zaman zarfında yapmış oldukları araştırma ve geliştirme harcama ve yatırımları (kamu sektörü ve özel sektörde) ve bahse konu harcama ve yatırımların milli hasılaya olan oranları dikkate alınacak ve elde edilen nicel veriler ışığında ekonomik büyüme ile inovasyon arasındaki korelasyon incelenecektir. Rekabetçilik alanında ise denek ülkelerdeki rekabetçilik oranları, finansal ve kamusal işlemlerdeki şeffaflık dereceleri, birim saat başına çalışan verimlilik oranları, vasıflı-vasıfsız işgücü miktarı, işgücünün eğitim oranları, kadınların, engellilerin, göçmenlerin, yaşlı ve genç işgücünün istihdama katılım oranları, denek ülkelerin ekonomik büyüme oranlarının rekabetçilik dereceleri ile bağlantısı analiz edilecektir. Serbest ticaret alanında ise denek ülkelerdeki ticaretin liberalleşmesi yani malların, hizmetlerin, sermayenin ve kişilerin serbest dolaşım olanakları ile her ülkenin ekonomik büyüme oranı karşılaştırılacak ve anılan zaman zarfı içerisindeki değişimlerin ekonomik büyüme oranına etkileri incelenecektir. Sosyal güvenlik konusu ise bu çalışmanın en önemli kısmını oluşturmaktadır. Çünkü denek ülkelerin birbiri arasındaki en önemli fark sosyal güvenlik sistemleri arasındaki farklılıklardır. Norveç İskandinav Refah Devletini yani sosyal modelini temsil ederken, Almanya kıta Avrupa'sındaki modeli, Amerika Birleşik Devletleri ise Anglo-Sakson modelini temsil etmektedir. Her model aynı zamanda bir refah devleti modeli oluştursa da sosyal sistem ve sosyal yardımlar arasında çok büyük farklılıklar vardır. Bu sistemler arasında en fazla sosyal harcamalara öncelik veren ve sosyal yardımı bir vatandaşlık hakkı kapsamında değerlendiren sistem Norveç'in temsil ettiği İskandinav modeli olmakla beraber sosyal yardımların miktarı Alman sisteminde biraz azalmakta, Amerikan sisteminde ise neredeyse dip seviyesine inmektedir. Bu çalışmada denek ülkelerin sosyal yardımları ve sosyal politika harcamaları, fakirlik oranları, ücretlerdeki değişimler ve bunların başta rekabetçilik olmak üzere yukarıda belirtilen diğer alt değişkenler arasındaki ilişkileri incelenecek ve ekonomik büyüme ile sosyal harcamaların daha genel tabirle sosyal sistemlerin analizi yapılacaktır. Ayrıca her bir denek ülkenin kendi içindeki birim kişi başına verimlilik oranı, ücretlerdeki değişim oranı ve ekonomik büyüme oranları çoklu olarak değişen zaman dilimlerinde incelenerek vergilendirme politikaları da dikkate alınarak kapsamlı bir analiz gerçekleştirilecektir. Çalışma esnasında nicel veriler Eurostat, Norveç Devlet İstatistik Kurumu, Federal Almanya İstatistik Kurumu ve Birleşik Devletler Federal İstatistik Kurumu verileri kullanılacaktır. Çalışmanın sonucunda ise globalleşme nedeniyle uzun süredir akademik çevrelerin dikkatini çeken bir unsur analiz edilmeye çalışılacaktır. Bu unsur tam rekabetin hâkim olduğu küresel dünyada yüksek sosyal güvenlik hizmeti sağlayan sosyal güvenlik sistemine sahip ülkelerin, daha esnek ve dar sosyal korumalı sosyal güvenlik sistemine sahip ülkelerle rekabet edebilme kapasiteleri veya olanakları yukarıda ibraz edilen nicel veriler ışığında analiz edilecektir. Böylece insan odaklı ve sürdürülebilir bir ekonomik büyümenin olanaklılığı değerlendirilecek, inovasyon, işgücünün vasıflaşması ve hızlı gelişen iletişim teknolojileri sayesinde artan verimliliğin, ücret ve sosyal harcamalar artsa ve demografik büyüme azalsa bile yeterli ekonomik büyümeyi sağlayıp

sağlamayacağı aydınlatılmaya çalışılacaktır. Sonuç bölümünde ise makalenin genel bir değerlendirmesi yapılacak ve ekonomik büyüme ve sosyal politikalar hakkında bazı sonuçlara varılmaya çalışılacaktır.

1.Ekonomik Büyüme, Değişkenleri ve Sosyal Politikalar

Ekonomik büyüme en genel anlamıyla bir ülkede üretimin artması, ekonomide elde edilen kazancın fazlaşması ve ekonominin daha üretken hale gelmesi demektir. Bu kapsamda ekonomik büyümenin yeni iş olanakları sağlaması, gelir düzeylerini arttırması ve işsizlik üzerinde azaltıcı etki yaratması gerekmektedir. Çünkü üretimin artması ve akabinde ülke çapında kazanılan gelirin artması ancak bu duruma bağlı olması gerekmektedir. Fakat aşağıda değinileceği gibi ekonomik büyüme bunu gerçekleştirmeye bilir, hatta istihdamsız büyüme diyebileceğimiz bir şekilde işgücü piyasasında rekabetin etkisi ve üretiminin merkezden uzaklaştırılmasının nedeniyle oluşan daralma ile birlikte bir ekonomik büyüme de gerçekleşebilir. Ekonomik büyümenin çok fazla değişkeni olmakla birlikte iki temel değişkenin temel alınması konunun daha iyi incelenmesi için yerinde olacaktır. Bu değişkenler demografik faktör ve üretkenlik faktörüdür. Demografik faktör, belli bir ekonomik birim içerisinde (ülke veya ülke altı birim olabileceği gibi supranasyonel birimler de olabilir.) nüfus artışı anlamına gelmektedir. Burada dikkatle belirtilmesi gereken ayrıntı şudur ki bu nüfus artışı çalışan nüfusa yansımalıdır. Başka bir deyişle demografik faktör çalışan nüfusun artması yani işgücü oranının artması anlamına gelmektedir. (Bu tanım itibariyle işgücü dışında kalan bütün kişiler demografik faktör dışında tutulmaktadır.) Dolayısıyla demografik faktör, daha fazla kişinin işgücü piyasasına katılması ile artacak ve ekonomik büyüme üzerinde arttırıcı bir etki yaratacaktır (McKinsey, 2015 : 22). Dolayısıyla nüfus artışının azalması veya başka bir deyişle çalışan nüfusun azalması ekonomik büyüme üzerinde olumsuz bir etki bırakabilmektedir. Konunun daha iyi anlaşılabilmesi için nicel verilerin değerlendirilmesi yerinde olacaktır. 1964-2014 yılları arasında geçen elli yıllık bir dönem içerisinde dünya genelinde işgücünde demografik artış oranı iki katına çıkarken, demografik faktöre dayalı yıllık büyüme oranı ortalama yıllık %1.7 ve toplam büyüme oranının yaklaşık %48'i dir (Mc.Namara & Blight 2014, 33). Yine referans alınan elli yıllık süre içerisinde dünyada gerçekleşen toplam büyüme yıllık olarak %3.5 iken, bu rakamın %1.7'si demografik büyümeden, geri kalan % 1.8'i de üretkenlik artışından kaynaklanmaktadır (McKinsey, 2015: 25). Ayrıca bu hızlı denilebilecek büyüme sayesinde dünya ekonomisi son elli yıl içerisinde altı katına çıkmıştır. Zira Sadece Çin Halk Cumhuriyeti'nin 2014 yılındaki üretimi 1964 yılındaki tüm dünya üretimine eşittir (Brynjolfsson & McAfee 2014: 233-234; McKinsey, 2015: 28-32). Bu artış kişi başına düşen milli gelire de yansımıştır. 1964 yılında dünyada kişi başına düşen ortalama gelir 5000 USD (Bu miktar 2012 yılında Gana'daki kişi başına düşen milli gelir oranına yakındır.) iken 2012 yılında bu oran ortalama 13.000 USD olarak belirtilmektedir (McKinsey, 2015: 35). Bu süre içerisinde dünya nüfusu da yaklaşık 7 milyara

çıkmiştir. Demografik büyüme ile ekonomik büyüme arasındaki bağlantının daha iyi anlaşılması için Şekil 1’deki verilerin incelenmesi yerinde olacaktır.

Tablo 1: Demografik Büyüme ve Kişi Başına Düşen Milli Gelir Yüzde Olarak Artışları

Yıllar	Demografik Büyüme	Kişi Başına Milli Gelir Artışı
1-1000	0	0
1000-1500	0.1	0.01
1500-1600	0.2	0.3
1600-1700	0.1	0.1
1700-1820	0.5	0.5
1820-1870	0.4	0.5
1870-1900	0.7	1.2
1900-1913	1.1	1.5
1913-1940	0.9	0.9
1940-1950	1.0	0.8
1950-1964	1.8	2.8
1964-1974	2.0	2.8
1974-1984	1.8	2.8
1984-1994	1.7	1.3
1994-2004	1.3	2.5
2004-2010	1.2	2.4

Bolt, J & Van Zanden, JL 2013, *The first update of the Maddison Project: Re-estimating growth before 1820*, Maddison Project working paper number 4, United Nations Population Division, Göringen.

Tablo1’de görüldüğü üzere ekonomik büyüme (kişi başına milli gelir artışı dolayısıyla toplam gayri safi milli hasılanın artışı ile doğru orantılıdır) ile demografik büyüme arasında pozitif bir korelasyon mevcuttur. Her ne kadar üretkenlik artışın da kişi başına düşen milli geliri arttırma yönünde çok önemli katkıda bulunsa da demografik büyümenin de etkisi kesindir. Tablo 1’de dikkat çeken diğer bir unsur da dünya ekonomisinin 20. yüzyılın ikinci yarısından 21. yüzyılın başına kadar daha önceki dönemlere göre çok daha hızlı bir şekilde büyüdüğüdür. Fakat bu büyüme hızının

demografik büyümenin yavaşlamasına bağlı olarak 21. yüzyılda azalmaya başladığı söylenebilir. Özellikle Batı ülkelerinde ekonomik büyüme oranları negatif oranlara inmiş ve nüfusun yaşlanması sorunu ortaya çıkmıştır (Wahl, 2015: 44-45). Ekonomik büyümenin diğer bir değişkeni ise üretkenlik artışıdır. Üretkenlik artışı üretim verimliliğinin artırılarak birim başına düşen üretimin artırılması olarak tanımlanabilir. Üretkenlik artışı son elli yıl içerisinde toplam ekonomik büyümenin yılda ortalama %1.8 (yıllık ortalama büyüme oranı %3.5'dir.) artmasını sağlamış ve toplam ekonomik büyümenin %52'sini oluşturmuştur (Blinder, 2014: 122). Üretkenliğin artmasında işgücünün tarım sektöründen imalat ve hizmet sektörlerine kayması, teknolojik gelişmeler ve hızlı inovasyonla birlikte dünya piyasasının serbestleşmesinin önemli payı vardır (Lee, McCann & Messenger, 2007; 100-103). Üretkenliğin artması ekonomik büyümenin gerçekleşmesi için hayati bir öneme sahiptir. Bu durum kişi başına ekonomiye verilen payda daha net görülmektedir. 1964 yılından bu yana kişi başına verim, çalışma saatlerinin azaltılmasına rağmen kişi başına düşen üretim 2.4 kat artmıştır ve ülke ekonomileri geliştikçe kişi başına düşen çalışma saatleri de azalmıştır (McKinsey, 2015: 37). Üretkenlik artışı, yakalama stratejisi (catch up capacity), inovasyon, işgücünün kalitesinin artırılması (insan kaynaklarının daha iyi değerlendirilmesi ve mobilizasyonu) ve kişilerin, malların, hizmetlerin ve sermayenin serbest dolaşımı ile sağlanabilmektedir (Weiss, 2005: 233). Bu kavramlar arasında yakalama stratejisi ve inovasyon kavramlarının açıklanması önem arz etmektedir. Yakalama stratejisi, belli bir üretim alanında faaliyet gösteren işletmenin aynı üretim alanlarında faaliyet gösteren diğer işletmelere kıyasla daha etkili bir üretim yöntemi kullanması nedeniyle diğer işletmelerce bahse konu üretimi verimli işletmenin üretim yönteminin taklit edilerek üretim seviyelerinin yükseltilmesi durumunu ifade etmektedir. Tam rekabeti ve şeffaflığı sağlayan yasal düzenlemeler yakalama stratejisinin uygulanması için önem arz etmektedir (Rodrik, 1995: 36-44). Avrupa Birliği'nin rekabet politikalarına verdiği önemin de yakalama stratejisini geliştirmek amacını güttüğü söylenebilir. Şeffaflık ise çok sayıda değişkenle doğru orantılı olabilse de hesap verilebilirlik durumu en önemli değişken olarak kabul edilebilir. Hesap verilebilirlik kavramı ise demokratikleşme ve demokrasi düşüncesinin toplumda benimsenmesi ile bağlantılıdır. İnovasyon ise belli bir sektörün üretimin alanında mevcut üretim şeklini kökten değiştirecek veya büyük oranda etkileyecek yeniliklerin bulunması anlamında kullanılabilir (McKinsey, 2015: 44). Başka bir deyişle inovasyon, yakalama stratejisinin gerçekleşmesi için gerekli olan yeniliğin bulunması demektir. İnovasyon, AR-GE alanına yapılan yatırım oranı bağlantılıdır. AB'nin gerek Lizbon Stratejisinde gerekse Avrupa 2020 stratejisinde ekonomik büyümesini arttırmak için AR-GE yatırımlarına öncelik vermesi bu bağlamda değerlendirilebilir (McKinsey, 2015: 45). Üretkenlik artışının 21. yüzyılda yavaşlama eğilimi gösteren ekonomik büyümenin esas artırıcı faktörü olması muhtemeldir. Çünkü çalışmada daha önce belirtildiği üzere dünya son elli yılda ortalama %3.5 büyümüş ve bu büyümenin %1.8'i üretkenlik artışından, %1.7'si ise demografik artıştan sağlanmıştır. Dolayısıyla demografik faktör ve üretkenlik artışı nerdeyse eşit oranda büyümeye katkı sağlamıştır. Dünyanın 21. yüzyılda daha hızlı büyümesi, hiç olmazsa geçen yüzyıldaki büyüme hızını yakalaması için her iki faktörün de artışına ihtiyaç vardır.

Dünya özellikle büyümenin lokomotifini olan gelişmiş ülkeler hızla yaşlanmaktadır. Gelişmekte olan ülkeler ise şu an için demografik büyümelerini sürdürseler de orta ve uzun vadede gelişmiş ülkeler ile aynı kaderi paylaşmaları muhtemeldir (Lee & Mason, 2006: 77). Gelişmekte olan ülkeler arasında en genç nüfusa sahip olanlarından biri olan Hindistan'da bile nüfus 2064 yılından itibaren yaşlanmaya başlayacaktır. Bahse konu yaşlanma sorunu Çin ve Rusya gibi diğer gelişmekte olan ülkelerde çok erken tarihlerde başlamıştır veya başlayacaktır (Mason, 2006: 43-45). Bu durumda geçen yüzyıldaki ekonomik büyüme artışının yakalanabilmesi için üretkenlik artışının, demografik artışın sağladığı %1.7'lik artışı da sağlaması gerekmektedir. Başka bir deyişle dünya özellikle gelişmiş ülkeler büyüme oranlarını düşürmek istemiyorsalar bu yüzyılda daha fazla yeni teknolojiler yaratmak, daha vasıflı işgücüne sahip olmak ve daha rekabetçi politikalar geliştirmek zorundadırlar. Fakat bu durumun sosyal politikalar ve refah devleti üzerinde yıkıcı etkileri de olabilmektedir (Wahl, 2015: 56). Ekonomik büyüme kavramının tanımı yaptıktan ve bahse konu kavramın bağımsız değişkenlerine değinildikten sonra bu kavramın ile bağlantılı olan sermaye gelirlerindeki büyüme ve emek gelirlerindeki büyüme kavramlarına değinilecektir.

Öncelikli olarak ekonomik büyümenin incelenmesinde önem arz eden sermaye, gelir ve istihdam kavramları arasındaki ilişkinin aydınlatılması gerekmektedir. Sermaye insanlar tarafından biriktirilen servet biçimlerinin (bina, makine, teçhizat..vb) için kullanılmaktadır ve dolayısıyla insanların biriktirmesine gerek kalmadan sahip oldukları toprak ve doğal kaynaklar bunun dışında tutulmaktadır (Piketty, 2014: 323). Bu tanıma göre toprak ve doğal kaynaklar servetin bir parçası iken sermayenin bir parçası değildir. Başka bir deyişle, toprağın üzerindeki bina gibi gayrimenkuller sermayeye dâhil edilirken, bahse konu gayrimenkulün bulunduğu toprak dâhil değildir. Thomas Piketty ise bu tanımın bazı zorluklar çıkardığını kabul ederek, sermaye ve serveti belli bir zamanda belli bir ülkede yaşayanların ve ülkenin devletinin sahip olduğu, bir piyasada alınıp satılabilen her şeyin toplam piyasa değeri olarak tanımlamıştır (2014: 326). Bu tanıma göre de sermaye ve servet aynı şeyi ifade etmekle birlikte, kavramın değeri finansal aktiflerin ve finansal olmayan aktiflerin toplamından, finansal pasiflerin yani borçların çıkarılması ile bulunmaktadır. Bu çalışmada da sermaye kavramı bu tanım üzerinden değerlendirilecektir. Milli sermaye ise yurtiçi sermaye (referans ülkenin sınırları içerisindeki sermaye birikimi) ile net yabancı sermayenin (referans ülkenin vatandaşlarının dünyanın diğer ülkelerindeki sermayesi ile dünyanın diğer ülkeleri vatandaşlarının referans ülke topraklarında sahip oldukları sermaye arasındaki farktır.) toplamına eşittir (Piketty, 2014: 333). Diğer bir unsur ise milli gelir kavramıdır. Milli gelir belli bir ülkede sermaye gelirleri (üretim araçlarından sağlanan kar, kira, faiz..vb gelirler) ile emek gelirlerin (üretimin yapılabilmesi için işgücüne verilen ücretler toplamı) toplamı olarak ifade edilebilir (Piketty, 2014: 335). Bu durumda önemli bir kavram olan sermaye/milli gelir oranına değinilmek yerinde olacaktır. Sermaye geliri/milli gelir oranı belli bir referans ülkede toplam sermaye gelirinin, anılan ülkenin bir yıllık milli gelirine oranını belirtmektedir. Örnek olarak verilmesi gerekirse, belli bir ülkedeki milli sermayenin toplamı

(aktiflerle pasifler arasındaki fark) 3 milyon dolarsa ve bahse konu ülkede bir yıllık milli gelir (sermaye gelirleri ve emek gelirleri) toplamı 1 milyon dolarsa, sermaye/gelir oranı 3'tür. Bu oran ekonomik büyüme açısından önemlidir. Çünkü sermaye geliri/milli gelir oranı ile sermayenin milli gelir üzerindeki payı açısından önemlidir. Bu olayın daha iyi açıklanabilmesi için Piketty, Şekil 1'de arz edilen formülü öne sürmüştür.

Şekil 1: Sermayenin Milli Gelirdeki Payı

$$A = R (MS/MG)$$

A= Sermayenin Milli Gelirdeki Payı MS = Milli Sermaye

R= Sermaye Yıllık Getiri Oranı MG = Milli Gelir

Piketty, T. (2014). *Yirmibirinci Yüzyılda Kapital*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s.152.

Burada sermaye yıllık getiri oranı (r) belli bir sermayenin bir yılda sahibine sağladığı toplam getiriyi (kar, faiz, kira...vb) belirtmektedir. Bu oran ne kadar fazla olursa piyasada sermayenin önemi ve değeri bir o kadar artmaktadır. İşte bu noktada ekonomik büyüme ile istihdam kavramları ve dolayısıyla da sosyal politika kavramları kesişmektedir. Sermaye yıllık getiri oranının (r) artması yatırımcıları daha fazla sermaye biriktirmeye iterken, sermayesi az olan veya olmayan girişimcilerin sermayenin değeri artan taleple birlikte artarken, belli bir sermaye oluşturarak yeni işler yaratmasına engel olabilmekte dolayısıyla istihdam miktarına azaltıcı bir etki yaratmaktadır. Bu çelişkinin çözümü gerekli yatırımların yani iş yaratmanın sağlanmasını sermaye yönünden güçlü girişimcilerin daha fazla üretime karar vererek yeni iş imkânları sağlamaları ile olabilir. Fakat bahse konu yatırımcılar üretimi arttırmak ve iş yaratmak yerine üretimden elde ettikleri geliri kendilerine daha fazla getiri sağlayan istihdam yaratmayan finans sektörü gibi yatırımlara kaydırabilir. İşte bu durumun oluşması, milli gelirin artmasına ve ekonomik büyümenin devam etmesine olanak sağlamasına rağmen, istihdam yaratma konusunda aynı başarıyı sağlamaz, başka bir deyişle emek gelirlerindeki azalış, sermaye gelirlerindeki artışla dengelenmiş hatta aşılmış ve istihdamsız bir ekonomik büyüme sağlanmış olur. Dolayısıyla sermaye yoğun bir ekonomik büyüme yaşanması, emek gelirin azalmasına ve işsizlik sorununun oluşmasına zemin hazırlar (Erdur, 2007). Sermaye yoğun bir ekonomik büyüme sonucunda daralan işgücü piyasası, işsiz milyonların enformel sektöre yönelmesine neden olabilir. Bu durumda özellikle gelişmiş ülkelerde işsiz sayısının artması ve sosyal harcamaların artmasına neden olabilir. Kısaca özetlemek gerekirse ekonomik büyüme işsizliğin, enformel istihdamın ve yoksulluğun azaltılması ve sosyal politika harcamalarından kesinti yapılması için yeterli değildir. Üretimi arttırmayan, yeni iş olanakları sağlamayan ve finans sektörü üzerinden büyüyen ve sermaye yoğun olarak büyümeye devam eden bir ekonomik büyüme enformel istihdam ve yoksulluğun ve en önemlisi sosyal politika harcamalarının en önemli nedenidir. Başka bir deyişle bu tarz ekonomik büyümelerde emek geliri hem post-fordist üretim tarzının ve düşük vasıflı işlerde enformel istihdamın artması nedeniyle artan rekabet nedeniyle hem de teknolojik gelişme ve inovasyonun düşük vasıflı işleri

azaltması nedeniyle daralmakta, bir de üretimden sağlanan gelirin yeni iş olanakları yaratacak girişimler yerine finans sektörüne aktarılması, bahse konu emek gelirleri üzerinde büyük etki yaratmakta ve işsizlik oluşumuna zemin hazırlamaktadır (Stiglitz, 2013: 122). Bu konunun daha iyi anlaşılabilmesi için küreselleşme ve post-fordist üretim tarzının yayılmasının ekonomik büyüme ve işgücü üzerindeki etkisine de değinilmesi gerekmektedir. Küreselleşme, ekonomik, sosyal, teknolojik, kültürel, politik ve ekolojik denge açılarından küresel bütünleşmenin, entegrasyon ve dayanışmanın artması anlamına gelse de ekonomik düzende ve piyasa mantığında küreselleşme mal, hizmet, sermaye akışında bütün engellerin kaldırılması anlamına gelmektedir (Stiglitz, 2013: 125-127; Sharma, 2008: 8). Başka bir deyişle küreselleşme, gümrük tarifelerinin azaltılması veya tamamen kaldırılması, ülkelerin koruyucu ve devlet müdahaleci yaklaşımları terk etmesi, sermayenin hiçbir engel tanımadan dünyanın bütün bölgelerine akması anlamına da gelmektedir (Irwin, 2005: 234). Tanımı itibari ile küreselleşme bütün sektörlerin ve işletmelerin küresel ölçekte rekabete açılması anlamına gelmektedir (Dünya Sağlık Örgütü, 2015). Küreselleşmenin etkilerinin de belirtilmesi yerinde olacaktır. Küreselleşme geçmişte yerel ölçekte koruma altına alınan rekabet gücü yetersiz sektörleri ve işletmeleri, rekabet gücü yüksek ve sermaye yönünden güçlü işletmelerle rekabete zorlamıştır (Sharma, 2013: 12-13). Büyük kapasiteli işletmeler küreselleşmenin sayesinde yer değiştiremeyen özellikte niteliği yetersiz işletmeler aleyhine kolayca bir ülkeden diğerine yer değiştirme şansını elde etmişlerdir. Küresel çapta büyük işletmeler piyasaların tam rekabete açılması nedeniyle işgücünün ucuz olduğu ve enformel istihdamın yaygın olduğu özellikle Üçüncü Dünya ülkelerine ve gelişmekte olan ülkelere üretim birimlerini kaydırmışlar ve hem bu ülkelerdeki rekabete dayanamayan ve üretimlerini işgücünün daha da ucuz olduğu bölgelere kaydıramayan düşük kapasiteli işletmelerin iflasına neden olmuşlar hem de gelişmiş ülkelerde imalat sektörü gibi geniş çaplı istihdam yaratan sektörlerin üretim merkezlerini ucuz işgücü alanına kaydırarak gelişmiş ülkelerde de işsizlik sorunun çıkmasına neden olmuşlardır (Dolar, 2005: 88; Sachs, 2005: 76). Başka bir deyişle büyük işletmeler küreselleşme sayesinde gelişmiş ülkelerde işsizliğe neden olmuşlar ve enformel istihdamın yolunu açmışlar, aynı zamanda gelişmekte olan ülkeler de ise düşük nitelikli işgücünün yayılmasına ön ayak olmuşlardır. Dolayısıyla, artan rekabet ve kolay bir şekilde ucuz işgücüne ulaşılması, emek gelirini rekabette bir uyum değişkeni haline getirmiştir. Emeğin bir uyum değişkeni haline getirilmesi, işletmeleri rekabet güçlerini arttırmak için daha fazla enformel istihdama yönelmeye teşvik etmiştir. Dolayısıyla ekonomik büyüme emek gelirlerinin azalmasına ve azalan emek gelirlerinin sermaye gelirlerine akmasına neden olmuştur (Piketty, 2014: 367). Bu konunun daha iyi anlaşılabilmesi için yine nicel verilere başvurulması yerinde olacaktır. Şekil 2’de AB genelinde ekonomik büyümenin ve üretim artışının en önemli değişkenlerinden olan üretkenlik artış oranları verilmektedir.

Şekil 2: AB’de Üretkenlik Artış Oranları

Trading Economies International, 2015, E.T: 23 Kasım 2018,
<<http://www.tradingeconomics.com/euro-area/productivity/>>

Şekil 2’de görüldüğü üzere ekonomik kriz dönemleri dışında üretkenlikte istikrarlı bir artış söz konusudur, yani işgücü piyasası verimliliğini dolayısıyla işletmelerin üretimden sağladığı kazancı arttırmıştır. Fakat bu kazanç artışın emek piyasasına pek iyi yönde değişim sağladığı Şekil 3’de belirtilen AB’de ücret artışlarının verildiği grafik incelendiğinde söylenmez.

Şekil 3: AB’de Ücretlerde Görülen Artış Oranları

Trading Economies International, 2015, E.T: 23 Kasım 2018,
<<http://www.tradingeconomics.com/euro-area/wage-growth>>

Şekil 2 ve Şekil 3, AB için değerlendirildiğinde üretimde bir artış olmasına rağmen bunun emekçi ücretlerini arttırmak bir yana bahse konu ücretleri azaltıcı bir etki sağladığını göstermiştir. Bu minvalde söz konusu işletmelerin artan üretimden sağlanan karları nasıl değerlendirdikleri hususu önemli bir soru olarak ortaya çıkmaktadır. İki ayrı durum söz konusudur, ya işletmeler bu karları tekrar üretime yatırarak daha fazla iş yaratmıştır, ya da işletmeler üretimden sağladıkları karları finans sektörüne yatırarak sermaye gelirlerini (faiz, fon ..vb) arttırmış ve işgücü piyasalarına hiçbir olumlu etki yaratmamışlardır. Belki bir üçüncü seçenek olarak işletmeler AB çapında üretim artışı ile sağladıkları karları yine üretime yatırmışlar ama bölge olarak AB sınırları yerine işgücünün çok daha

ucuz olduğu gelişmekte olan ülkeleri seçmişlerdir. İlk seçenek değerlendirilirse yani işletmeler üretim artışından kazandıkları kazancı tekrar AB içerisinde üretime yatırırsa bu durumda AB genelinde yeni işlerin yaratılması ve işsizliğin nispeten azalmış olması gerekmektedir. Şekil 4 AB genelinde işsizlik oranlarını belirtmektedir. Bahse konu tabloda işsizliğin azalması bir yana üretkenlik artıka yani işletmelerin üretimden elde ettikleri kazanç artıka işsizliğinde benzer bir biçimde arttığı gözlemlenmektedir. Bu durum bir çelişkiyi ortaya çıkarmaktadır. Üretkenlik artışı ve büyüme iş yaratmamaktadır. Kısacası ekonomik bir dengesizlikten bahsedilebilir.

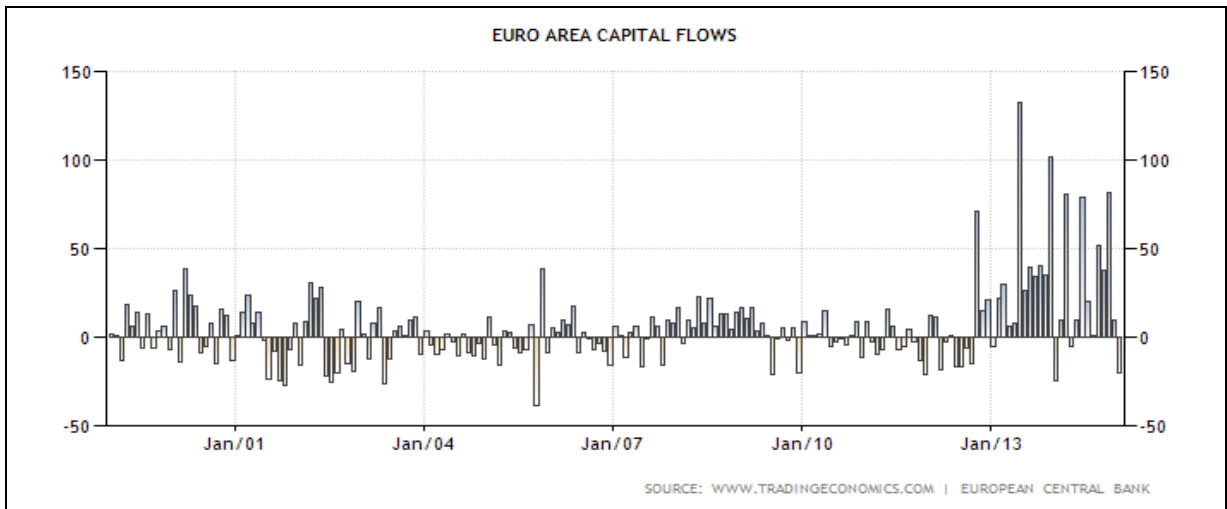
Şekil 4: AB Genelinde Yıllara Göre İşsizlik Oranları

Trading Economics International, 2015, E.T: 23 Kasım 2018,
<http://www.tradingeconomics.com/euro-area/unemployment-rate>

Bu durumda üretkenlikten sağlanan kazanç işletmelerce ikinci seçenek olarak üretim sektörleri dışındaki sektörlerde kaydırılmış olabilir. Şekil 9'da AB genelinde finans akışı belirtilmektedir.

Şekil 5: AB'de Yıllara Göre Meydana Gelen Finans Akışı

Trading Economics International, 2015, E.T: 23 Kasım 2018,
<http://www.tradingeconomics.com/euro-area/unemployment-rate>

Şekil 5’de verilen değerler incelendiğinde işletmeler tarafından üretkenlik artışı sayesinde elde edilen gelirlerin büyük kısmının finans sektörüne aktarıldığı görülmektedir. Şekil 2,3,4,5’de verili değerler incelendiğinde AB’de üretkenliğin artması, ücretlerin azalması, işsizliğin artması ve yatırımlarda finans sektörünün payının artması ile aynı anda gerçekleşmiştir. Geleneksel ekonomik teorilerin aksine ekonomik büyümenin iş yaratmadığı sonucu yukarıda verili değerler ışığında söylenebilir. Bu durumun nasıl gerçekleştiği konusunun ise üzerinde durulması gerektiği değerlendirilmektedir.

Avrupa’da ekonomik büyümenin her iki faktöründe etkisiyle çok hızlı bir ivme kazandığı ve altın yıllar olarak adlandırılan 20.yüzyılın ikinci yarısında istihdam artışı ve ücretlerdeki artış aynı performansla ilerlemesine rağmen 21. yüzyılda bu gidişat ters yönde gelişmiş, yani sermaye artarken, üretkenliğin artmasına rağmen ücretler düşmüş, işsizlik artmıştır. İşte küreselleşmenin etkisi burada devreye girmektedir. Küreselleşme 21.yüzyılın başında sermaye üzerindeki kısıtlamaların azaltılması sermaye getiri oranını arttırmış ve işletmelerin finans sektörüne yatırım yapmasını daha cazip hale getirmiştir (Piketty, 2014: 365; Rodrik, 2005: 68). Ayrıca küreselleşme, büyük işletmelerin üretimlerini ucuz emek piyasasının bulunduğu ülkelere kaydırmasına ve rekabet güçlerini ve de dolayısıyla üretimden elde ettikleri karları emek gelirini uyum değişkeni olarak kullanmaları ile (daha doğrusu emek sömürsü yaparak) arttırmalarına neden olmuştur. Bu olayı post-fordist üretim tarzının yayılması şeklinde de yorumlayabiliriz. Bilindiği gibi 20.yüzyılın üretimimin (özellikle de düşük vasıflı imalat sektöründe) merkezileşmesi ve tek bir üretim bandı üzerinde Taylorist üretim tarzının benimsenerek yapılması hâkim üretim tekniği olarak kabul edilmekteydi (Sharma, 2008: 17; Dollar, 2005: 68; Stiglitz, 2005: 155). Küreselleşme bu hâkim üretim modelini kökten değiştirmiştir. Teknolojinin ilerlemesi, ulaştırma ve iletişim imkânlarındaki devrim niteliğindeki değişim ve finans sektöründe bilgisayar teknolojileri nedeniyle hızla yapılabilen kapital aktarımı dünya üzerindeki ulaştırma ve nakil giderleri üzerinde çok büyük düşüş yaratılmasına neden olmuştur (Sharma, 2008: 24). Ayrıca dünya genelinde Dünya Ticaret Örgütü gibi küresel ve MERCOSUR gibi bölgesel aktörlerin çalışmalarını neticesinde malların, sermayenin ve hizmetlerin serbest dolaşımı önündeki engellerin azalması ve gümrük duvarlarının gevşemesi ve gelişmekte olan Çin ve Hindistan gibi ülkelerin korumacı ve içine kapalı ekonomilerden hızla dışa açılan ve ihracata dayalı ekonomilere geçiş yapması üretimin merkezi olmayan tarzda (decentralized) yapılmasına ve üretim bandının parçalanarak taşeronlaştırılmış üretim birimlerine dönüştürülmesine dayanan post-fordist üretim şeklinin hızla yayılmasına neden olmuştur (Berry, 2008: 125; Calomiris, 2005: 433). Bu üretim tarzındaki değişim gelişmiş ülkeler ile gelişmekte olan ülkelerde farklı sonuçlar doğurmuştur. Gelişmiş ülkeler daha çok yüksek vasıflı işgücünün baskın olduğu hizmet sektörüne dayalı post-endüstriyel ekonomik yapıya dönüşmüşler ve bahse konu ülkelerde küreselleşme ve post-fordist üretim tarzının yayılması nedeniyle vasıfsız işgücü üzerinde hızla artan bir rekabet baskısı oluşmuştur. Bu rekabet baskısı vasıflı-vasıfsız işgücü arasındaki ücret farkını arttırmış ve ülke içindeki eşitsizliğin

artmasına neden olmuştur (Dollar, 2005: 45). Gelişmekte olan ülkelerde ise post-fordist üretim tarzının yayılması nedeniyle büyük oranda çok düşük ücretle ya da ücret dışı alanlarda çalışan işgücü imalat sektörleri nedeniyle ücretli bir işe kavuşmuş ve ücretlerdeki artış ülke içerisindeki gelir eşitsizliğinin azalmasına neden olmuştur (Dollar, 2005: 52). Fakat gelişmiş ülkelerdeki bu durum geçici olduğu düşünülmektedir. Çünkü sermaye getirisinin emek ve üretim getirisinden fazla olduğu bir ekonomik sistemde uzun vade de gelişmekte olan ülkelerde aynı gelişmiş ülkelerde olduğu gibi vasıfsız işgücü üzerinde artan rekabet baskısına maruz kalacaklardır. Başka bir deyişle, küreselleşme sermaye sahiplerine istedikleri yerde üretim yapma, ürettikleri malları istedikleri pazarda satma daha sonra da bu satıştan sağladıkları karları istedikleri finans piyasasında (offshore bankaları gibi) yüksek getiri oranlarında daha da artırma şansı vermiştir (Piketty, 2014: 389). Büyük işletmelerce gelişmiş ülkelerde bulunan ve istihdam sağlayan üretim merkezleri, gerek bahse konu ülkelerde asgari ücretlerin fazla olması, gerekse yine anılan ülkelerde sosyal güvenlik sistemlerinin işletmelere çalışanların faydasına bazı sorumluluklar yüklemesi nedeniyle, hızla gelişmekte olan ülkelere kaymış ve taşeronlaşmaya yönelmiştir (Erdut, 2007: 77). Bu durum üretim organizasyonunu tamamen değiştirmiştir. Büyük işletmelerin gelişmiş ülkelerde sadece yönetim kademeleri ve araştırma merkezleri kalırken, üretimin yapıldığı yani asıl istihdam sağlayan birimleri gelişmekte olan ülkelere taşınmıştır. Ayrıca taşeronlaşmanın yayılması ile özellikle giyim, otomotiv ve dokuma gibi sektörler küresel çapta büyük oranda enformel istihdama yönelmiştir (Erdut, 2007: 79). Dolayısıyla gelişmiş ülkelerde vasıfsız veya az vasıflı işgücü arasında istihdam daralması nedeniyle işsizlik ortaya çıkmaya başlamış ve işsiz kalan çalışanlar hızla genelde enformel sektörde faaliyet gösteren taşeron üreticilerin bünyesinde daha düşük ücretlerde daha uzun çalışma saatlerine razı olarak ve sosyal güvencelerinden vazgeçerek çalışmak zorunda kalmışlardır (Stiglitz, 2005: 143). Bahse konu kayıt dışı istihdam ve taşeronlaşma zaten ücret yönünde düşük olan gelişmekte olan ülkelerin işgücü piyasalarını da etkilemiş ve gelişmekte olan ülke hükümetlerinin de yatırım çekmek için yapmış oldukları ve işletmelerin yükümlülüklerini çalışanların zararına olacak şekilde kurumsal ve yapısal düzenlemeler yapmaları bahse konu ülkelerde uzun vadede emek piyasasının daha da ucuzlamasına neden olacaktır. Küreselleşme nedeniyle devletler tarafından yapılan yapısal ve kurumsal değişikliklerin kısaca incelenmesi şahsi fikrimce yerinde olacaktır. Yapısal ve kurumsal düzenlemeler incelenirken, küresel çapta uygulanan makroekonomik politikalar ve devletlerin ulusal çapta uyguladıkları kamu politikaları ile sosyal politikaların bağlantısı incelenecektir. 1980'li yılların sonunda sosyalizmin çökmesi ve Doğu Bloğunun çözülmesi, makroekonomik sistem üzerinde önemli etkiler yaratmıştır (Stiglitz, 2005: 150). Dünya ekonomik ve politik sistemleri üzerinde liberal ekonomik sistemin üstünlüğü geçerlilik kazanmış ve bazı araştırmacılar tarafından liberal ekonomik sistem insanlık tarihinin (lineer tarih anlayışı gereğince) ulaştığı en yüksek medeniyet seviyesi olarak kabul edilmiştir (Fukuyama, 1999). Zira söz konusu araştırmacılar geçmişin ideolojik ve politik tartışmalarından ve mücadelesinden liberal ekonomik sistemin kesin bir zaferle çıktığını ve bütün ulusların liberal ekonomik sistemi uygarlaşmak için kabul etmesi gerektiğini öne sürmüşlerdir (Fukuyama, 1999). Fakat günümüzde

milyarlarca insanın yoksulluk ve açlık sınırlarında yaşadığı ve gelir dağılımının hızla bozulduğu günümüz dünyasında, bu önermenin çok erken ve isabetsiz olduğu aşikârdır. Liberalizm aslında bir meta teori olmasına rağmen bu çalışmada sadece kavramın ekonomik boyutu ele alınacaktır.² Ekonomik sistemin hızla liberalleşmesi, sermayeye inanılmaz bir dolaşım özgürlüğü sağlamış, ülkelerin kendi iç pazarlarını korumak için gerekli korumacı politikalarının uygulamasını önlemiştir (Bensaid, 2002: 201). Küresel çapta uygulanan politikalar ülkeleri liberal ekonomi politikaları uygulamaya zorlamıştır. Sınırların açılması, mübadelenin serbestleşmesi ve gümrük tarifelerinin büyük oranda kaldırılması veya kaldırılmaya çalışılması ülkelerin iç pazarlarında rekabet gücü düşük işletmelerin, küresel çapta güçlü işletmelerle rekabet edememelerini ve dolayısıyla iflas etmelerini veya taşeronlaşmalarını sağlamıştır (Bensaid, 2002: 205; Stiglitz, 2005: 67; Acemoğlu, 2012: 132). Bu durum milyonlarca çalışanın işsiz kalmasına ve akabinde geçinebilmek için enformel sektöre yönelmesine neden olmuştur (Bensaid, 2002: 211). Ayrıca ekonomi politikaları yönünden manevra alanları hızla azalan devletler ise bu duruma izledikleri veya makroekonomik sistem nedeniyle izlemek zorunda kaldıkları politikalar ile destek olmuşlardır (Stiglitz, 2005: 78). Devletlerin, liberal ekonomik politikalarla olan bağlantısı, etkisini en derin biçimde vergilendirme ve sosyal politikalarda göstermiştir. Sosyal politikalar, bir ülkede vatandaşların eşit ve hür bireyler olarak yaşaması ve özgür biçimde kamu hayatına katılmaları için gerekli olan eğitim, sağlık, bakım, konut, istihdam, sosyal hizmetler, sosyal güvenlik ve yoksullukla mücadele gibi alanları kapsayan politikalar bütünüdür (Semerci, 2013: 129). Sosyal politikaların uygulanması daha doğrusu olması gerektiği gibi uygulanması ile refah devleti kavramları arasında da güçlü bir korelasyon vardır. Sosyal politikalar, refah devletinde daha verimli bir şekilde uygulanmaktadır. Refah devleti ise tanım itibariyle, sosyal politika araçlarının kullanılarak, toplumsal düzenin daha adil hale getirilmesi için devletin ekonomiye müdahalesi anlamına gelmektedir ve tanımı itibariyle liberalizmin insancıllaşması ve daha adaletli hale getirilmesini sağlamaktadır (Giddens, 1994: 78). Başka bir deyişle, refah devletinde toplumsal adaletsizlikler devlet müdahalesi ile hafifletilmektedir ve refah devleti kavramına göre bu müdahale piyasa mantığı veya hayırseverlik mantığında ziyade bir vatandaşlık hakkının sağlanması amacıyla yapılmaktadır (Giddens, 1994: 79). Bu durumda devletin bu müdahaleyi yaparken hangi araçları kullandığı hususu gündeme gelmektedir.

Bu sorunun analiz edilmesinin yerinde olacağı düşünülmektedir.Öncelikli olarak sosyal politikalar veya refah devletinin gerçekleştirilmesi, referans bir ülkede kaynakların yoksulların yararına yeniden dağıtılması veya gelir dağılımının yoksulların yararına kısmen de dengelenmesini gerektirmektedir (Esping, 1990). Bu durumda ancak devletin etkin bir vergilendirme sistemi sağlaması ile gerçekleştirilebilir çünkü vergiler kamu harcamalarının, dolayısıyla da sosyal harcamaların ana

² Liberalizm en genel tanımıyla, devletin ekonomiye müdahalesinin kalkması, sınırların sermaye, mal, hizmet ve kişilerin serbest dolaşımına açılması anlamına gelmekle birlikte bazı durumlarda sosyal devletin olanaklarının kısıtlanması anlamına da gelebilmektedir (Arı, 2011: 489). Başka bir deyişle Liberalizmin küreselleşmeye yol açan teorik kaynağı yarattığı söylenebilir.

kaynağıdır. Mali literatürde servet vergisi, gelir vergisi ve tüketim vergisi olmak üzere toplam üç vergi kaleminden söz edilebilir (Piketty, 2014: 389).³

Liberalleşme veya küreselleşme, devletlerin servet ve sermaye gelirleri üzerinden alınan vergilerin azaltılmasına neden olmuştur. Çünkü sermayenin geniş çaplı hareket özgürlüğü, devletleri sermaye veya dış yatırım çekme konusunda rekabete sürüklemiştir. Özellikle üretimdeki verimlilik artışı ve emek sömürüsü (taşeronlaşma da denilenilir) sayesinde çok büyük miktarda sermaye biriktiren işletmelerin bu sermayeyi Cayman Adaları, Bahrein gibi offshore bankacılık ve finans merkezlerine yatırımlarını engellemek amacıyla devletler sermaye gelirleri ve servet üzerindeki vergilendirme oranlarında küresel işletmelerin faydasına olacak şekilde gevşeme yapmışlar ve bu kalemler üzerindeki vergi kazançlarını büyük oranda kaybetmişlerdir (Piketty, 2014: 402). Diğer taraftan sermaye gelirlerine ve servete yapılan vergi avantajları büyük işletmelerin istihdam yaratacak yatırımlar yerine bu vergi kalemlerine dahil yatırımlara daha fazla kaynak aktarmalarına ve aktarılan kaynağı daha da arttırmak için enformel istihdama yani emek sömürüsüne daha fazla odaklanmalarına neden olmuştur. Ayrıca küreselleşme nedeniyle, her ne kadar DTÖ'ün Doha toplantısında ortak bir tarife indirimine gidilemese de, gümrük tarifeleri büyük oranda azaltılmış (AB'de çoğu üründe tamamen ortadan kalkmış) ve devletler bir başka gelir kaynağından da mahrum olmuşlardır (Piketty, 2014: 411). Sonuç olarak devletler, özellikle de refah devleti anlayışının yaygın olduğu başta İskandinav ülkeleri gibi Avrupa ülkeleri, 20. yüzyılın ikinci yarısında başarılı bir şekilde icra ettikleri sosyal politikalarını devam ettirebilmek için kamu gelir ve harcamalarını gözden geçirmek zorunda kalmışlardır.

Devletlerin yukarıdaki açamayı çözmek için uygulayabilecekleri üç yolun mevcut olduğu söylenebilir. Birincisi, liberal ekonomi politikalarının yeniden yorumlanarak, servet ve sermaye gelirleri üzerinde artan oranlı bir vergilendirme sistemine geçmek veya bahse konu vergi kalemleri üzerindeki avantajları kaldırmak. İkincisi, büyük işletmeleri rahatsız etmek yerine, servet ve sermaye gelirleri üzerinden indirilen vergilerin emek gelirleri üzerinden alınan vergilerin artırılması ile dengelemek, Üçüncüsü ise vergi gelirlerindeki azalma ile aynı oranda kamu harcamalarını dolayısıyla sosyal politika harcamalarını kısmak. Genel durum incelendiğinde Avrupa ülkeleri de dâhil olmak üzere devletlerin biricisi seçeneği uygulamadığı fakat diğer ikinci ve üçüncü seçenekleri uygulamada tercih ettikleri görülmektedir (Piketty, 2014: 427; Stiglitz, 2013: 166). Başka bir deyişle, devletler sermayenin üzerinden çektikleri yükü çalışanların üstüne bindirmişler ve yoksulların bazı haklarından (sosyal yardım bir vatandaşlık hakkıdır) sermaye ve servet sahipleri faydasına sadece anılan sermaye yurt dışına aktarılmasını diye vazgeçmişlerdir. Yukarıda anlatılan durumun daha iyi anlaşılması için yine nicel verileri incelemek yerinde olacaktır. Şekil 6 AB genelinde işletmelerden alınan başka bir

³ Servet vergisi, mükelleflerin sahip oldukları servetlerden alınan vergi türüdür. Servet vergisinin alınabilmesi için servet unsurunu oluşturan malların sahip olunması gereklidir. (Finansal varlıklar da bu grupta değerlendirilebilir). Gelir vergisi ise iki ayrı gelir grubundan alınan vergilerden oluşmaktadır. Birincisi sermaye gelirlerinden alınan vergiler (kar, kira, faiz...vb), ikincisi ise emek gelirlerinden alınan vergilerdir. Tüketim vergisi ise vatandaşların tükettikleri mal ve hizmetlerden alınan vergi kalemini ifade etmektedir (Katma Değer Vergisi gibi) (Piketty, 2014: 399).

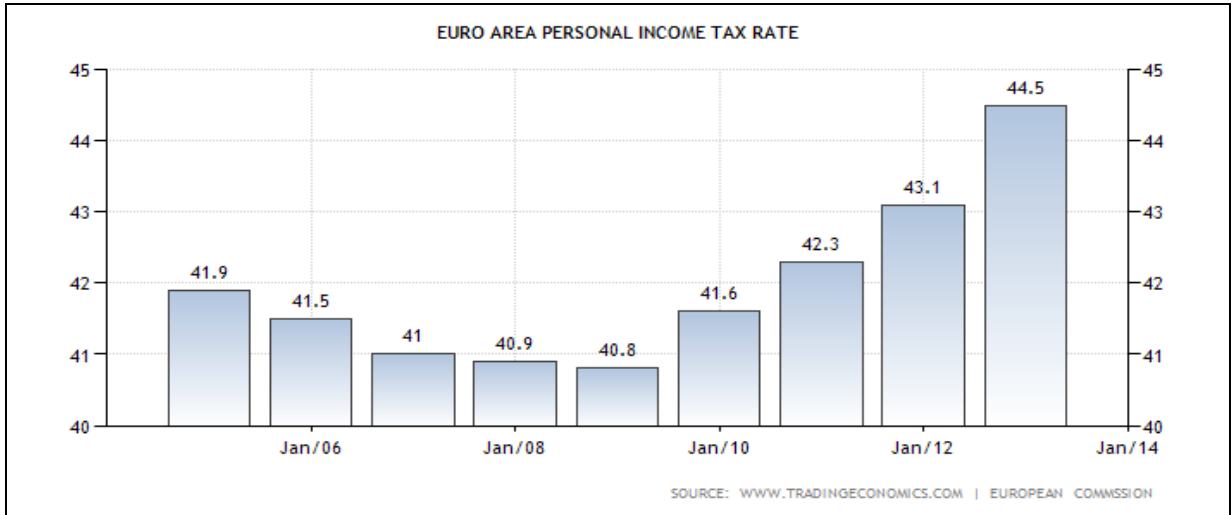
deyişle sermaye gelirleri üzerinden alınan gelir vergisi oranlarını yıllara göre göstermektedir. Şekil 7 yine referans yıllarda AB genelinde emek üzerinden alınan gelir vergisi oranlarını belirtmektedir. Her iki Şekil de incelendiğinde, sermaye gelirlerinden alınan vergi oranı düşerken, emek gelirlerinden alınan vergi oranı düzenli bir şekilde artmaktadır. Yukarıda belirtildiği gibi bu durum daha fazla istihdamsız yatırım yapmayı ve bu yatırımın kaynağını arttırmak için daha fazla enformel istihdam aracılığıyla kar sağlamayı teşvik edecek bir duruma neden olmaktadır.

Şekil 6: AB Genelinde Sermaye Gelirlerinden Alınan Gelir Vergisi Oranları

Trading Economies International, 2015, E.T: 23 Kasım 2018,
<http://www.tradingeconomics.com/euro-area/personal-income-tax-rate>

Şekil 7: AB Genelinde Yıllara Göre Emek Gelirlerinden Alınan Gelir Vergisi Oranları

Trading Economies International, 2015, E.T: 23 Kasım 2018,
<http://www.tradingeconomics.com/euro-area/personal-income-tax-rate>

Ayrıca sosyal politikaların icrası için gerekli kamu kaynaklarının AB genelinde artmaması ile birlikte tam rekabette dayalı liberal ekonominin AB'ye yoksulluk getirdiği de söylenebilir. Özetlemek gerekirse devletlerin küreselleşmeyi artırıcı politikaları, post-fordist üretim tarzının yayılması ve küreselleşmenin sağladığı mal, hizmet ve sermaye transferindeki serbestleşme, ücretlerden tasarruf edilmesine, kaynaklar sermayeyi artmasına ve gelir adaletsizliğini yükselmesine neden olmuştur. Bu ücret tasarrufu ayrıca işgücünün ücretleri nispeten yüksek ve sosyal güvencesi mevcut olan formal işgücünden hızla düşük ücretli ve sosyal güvencesi bulunmayan veya çok az bulunan enformel işgücüne dönüştürülmesi ile sağlanmıştır (Stiglitz, 2013: 212). Bu durum ise sosyal yardımlara olan ihtiyacın artmasına ve sosyal güvenlik sistemlerinin hızla yıpranmasına neden olmuştur. Burada esas anlaşılması gereken, enformelleşmeye, sosyal sistemlerin yıpranmasına, işsizliğe ve yoksulluğa kısacası sosyal sorunlara neden olmadan ekonomik olarak büyümenin ya da ekonomik büyümeyi aynı hızda muhafaza etmenin mümkün olup, olmadığıdır. İkinci bölümde bu hususun analizi üç gelişmiş ülkenin incelenmesi ile analiz edilmeye çalışılacaktır.

2. 1964-2014 Yılları Arasında Norveç, ABD ve Almanya

Bu bölümde öncelikli olarak Avrupa'da oluşan sosyal refah devletinin oluşma nedenleri ve İskandinav ve Alman refah devletlerinin Amerikan veya Anglo-Sakson Refah devleti modeli arasındaki nedensel farklılıklar incelenecektir. Daha sonra ise bu üç ülkenin farklı sosyal politikalar izlemelerinin, bahse konu ülkelerin ekonomik büyüme oranları üzerindeki muhtemel etkileri nicel veriler eşliğinde analiz edilmeye çalışılacaktır.

Kıta Avrupa'sı ve İskandinav Refah devleti modelleri belli konularda ayrılırlar da genel olarak birbirine Anglo-Sakson Refah devleti modeline göre çok daha yakındır. Bu nedenle tanımlamada Avrupa sistemi olarak belirtmek yerinde olacaktır. Bu sosyal sistem dünya üzerinde kişisel haklara en fazla önem veren ve sosyal yardımları bir iyilik hareketinden ziyade bir vatandaşlık hakkı kapsamında değerlendiren bir sistemdir (Giddens, 1994: 133). Kişisel özgürlüğü, mülkiyet hakkını ve girişimcilik hakkını ön planda tutan Anglo-Sakson Refah devleti modelinin aksine Avrupa modeli sosyal güvenliği ön planda tutan bir anlayış temelinde ve sosyal dışlanmaya ve yoksulluğa karşı aşırı korumacılık üzerine kurulmuştur (Esping, 1990: 423). Bu farkın nedeninin anlaşılması için Avrupa sisteminin kendisine has tarihsel nedenselliğinin incelenmesi gereklidir. Avrupa'da oluşan sosyal modelin iki önemli nedeni vardır. Birincisi 20.yüzyılın ikinci yarısında oluşan Sovyet ve komünizm tehdidi, ikincisi ise İkinci Dünya Savaşı sonrasında kurulan ve 1930'lu yıllardaki ekonomik bunalımların etkisi altında inşa edilen korumacı, Keynesçi ve özel sermayenin gücünün geniş kapsamlı devlet düzenlemeleriyle sınırlandırıldığı ekonomik sistemdir (Wahl, 2015: 56). Sovyet tehdidi ve Avrupa kamuoyunda hiç de azımsanmayacak sayıda destekçisi bulunan komünizmin yaratmış olduğu yayılma tehdidi (hatta İtalya'da savaş sonrası dönemde kısa süreliğine olsa sosyalist yönetime geçiş

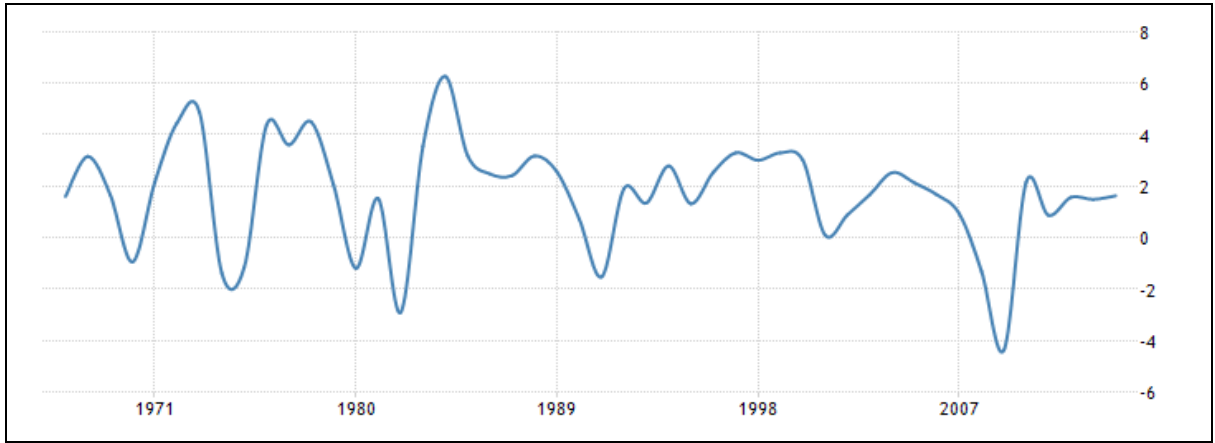
denemesi olmuştur) Avrupa'da işveren ve çalışan kesimler arasında sıkı bir pazarlığa dayalı güç dengesinin kurulmasına neden olmuştur. Ayrıca Avrupa'nın bahse konu Sovyet tehdidi ile başa çıkacak askeri güce sahip olmaması bu dengenin güçlenmesine, işveren kesimlerin kitlelerde yayılması muhtemel bir komünizm yerine kitlelere daha ılımlı bir kapitalizm sağlanmasını benimsemelerine neden olmuştur (Kissinger, 2006: 423-424; Wahl, 2015: 72). Diğer önemli bir etken ise savaş sonrası dönemde kurulan ve 1930'lu yılların acı kriz tecrübeleri eşliğinde hayata geçirilen Bretton Woods sistemi olarak da adlandırılan özel sermayenin gücünü sabit döviz kurları, sermaye denetimleri, ticari korumacılık ve çok büyük kamu sektörü gibi devlet düzenlemeleriyle sınırlayan Keynesçi ekonomik sistemdir. Bahse konu sistem, işverenlerin yatırımlarını yurt dışına kaydırma seçeneğini ticari korumacılık ve yüksek nakil masrafları gibi nedenlerle tercih etmemesine neden olmaktadır (Wahl, 2015: 88; Dollar, 2005: 120). Bu iki faktörden dolayı Avrupa'da işçi sendikalarının Amerikalı işçi sendikalarına kıyasla çok daha fazla pazarlık gücü sağladığı ve işverenlerin çok daha fazla çalışanlar lehine taviz vermediği söylenebilir. Bu yüksek karşılıklı pazarlık gücü ise Avrupa Refah devleti modelinin oluşmasını sağlayan en önemli unsur olarak belirlemiştir. Bu unsurlar kuzey ülkelerinde daha kuvvetli bir etki yaratmış ve Avrupa'da en etkin refah devleti modeli olan İskandinav modelinin oluşmasına neden olmuştur (Wahl, 2015: 90). Fakat çalışmada daha önce belirtildiği gibi 1980'li yıllarda daha önce yaşanmış iki petrol krizi ve Bretton Wood sisteminin 1970'li yılların başında çökmesiyle hızla değişmiştir. Gerek gelişmiş ülkeler, gerekse gelişmekte olan ülkeler bir taraftan sabit kur sistemini terk ederken, diğer taraftan da korumacı ekonomik kalkınma modelinden hızla vazgeçilerek, serbest ticaretin hızla yayılmasına katkıda bulunmuşlar ve bütün ticari engellerin hızla etkisizleştirilmesini sağlamışlardır. Bu durum post-fordist ve kuralsızlaşmış bir üretim organizasyonunun yayılmasına ve Avrupa'da yüksek pazarlık gücüne sahip işçi sendikalarının gücünü büyük oranda yitirmesine neden olmuştur (Wahl, 2015: 92). Diğer bir taraftan Soğuk Savaşın sona ermesi ve komünizm tehdidinin ortadan kalkması Avrupa'daki işçi sendikalarının pazarlık gücü üzerinde ölümcül bir etki bırakarak, zaten 1980'li yıllardan beri küreselleşmenin nedeniyle hızla azalan sendika-işveren dengesini nerdeyse işveren lehine ortadan kaldırmıştır. Diğer taraftan azalan büyüme oranları Avrupa'da özellikle vasıfsız işgücü üzerindeki rekabeti arttırmış, çoğu devlet azalan rekabet gücünü arttırabilmek için iş standartları ve sosyal harcamalarından taviz vermeyi etkin bir rekabet arttırıcı araç olarak değerlendirmiştir. Bu durum Avrupa Refah Devleti üzerinde oldukça yıkıcı sonuçlara gebe hale gelmiştir. Bahse konu durumun ABD için geçerli olduğunu söylemek ise doğru değildir. Çünkü ABD'de hiçbir zaman sendikal hareketler güçlü olmamıştır. Ayrıca ABD de ne Sovyet ve komünizm tehditleri ne de devlet müdahaleciliği Avrupa kadar önemli düzeyde olmamıştır. Daha önce belirtildiği gibi Anglo-Sakson Refah Devleti modeli, sosyal korumacılık yerine girişimcilik, mülkiyet hakkı ve bireysel özgürlüklere önem veren bir yapıda gelişim göstermiştir (Esping, 1990: 429). Burada Avrupa devletlerinin rekabet güçlerini arttırmak ve büyümeyi hızlandırmak için gerçekten sosyal harcamalar üzerinden bir kısıtlama yapıp yapmadıkları ve yaptılarsa da söz konusu kısıtlamanın onların büyüme oranlarını ve rekabetçiliklerini, çok az sosyal harcama yapan ABD

karşısında nasıl bir seyir izlemesine neden olduğu husus önem arz etmektedir. Bu sorunun cevabı doğal olarak çok büyük bir ampirik ve nicel çalışma gerektirmektedir. Fakat bu çalışmada bahse konu araştırma Norveç, Almanya ve ABD ile sınırlandırılacak ve 1964-2014 yılları arasındaki elli yıllık süre için değerlendirilecektir.

2.1 Büyüme Oranları

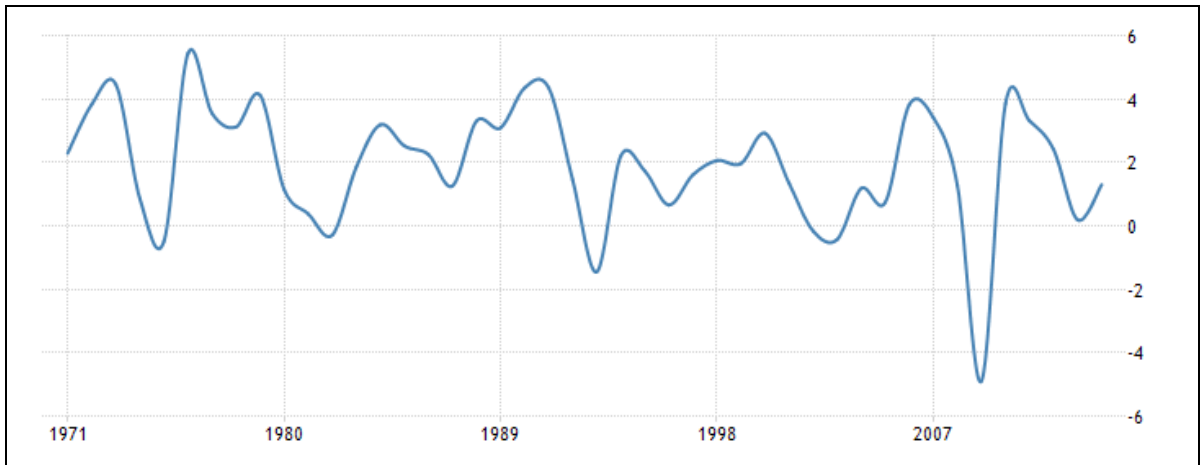
Denek ülkelerin değerlendirilmesine öncelikle büyüme oranlarının değerlendirilmesi ile başlanacaktır. Çalışmanın devamında üç denek ülkenin 1964-2014 yılları arasındaki elli yıllık büyüme oranlarının nicel grafikleri sunulmuştur.

Şekil 8: ABD'nin Büyüme Oranları (1964-2014)

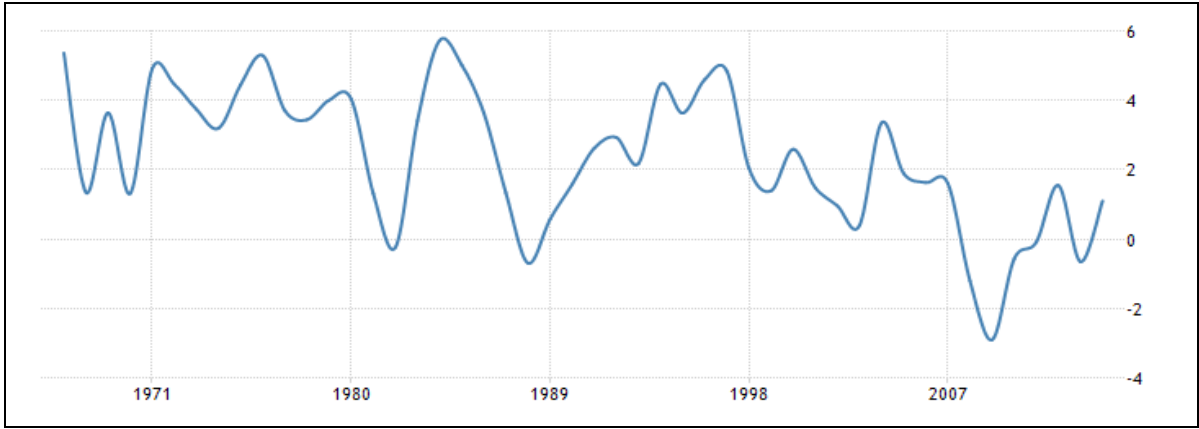
World Trade Organization, 2015. E.T: 24.11.2018.
<<http://www.tradingeconomics.com/united-states/indicators>>

Şekil 9: Federal Almanya'nın Büyüme Oranları (1964-2014)

World Trade Organization, 2015. E.T: 24.11.2018.
<<http://www.tradingeconomics.com/germany/indicators>>

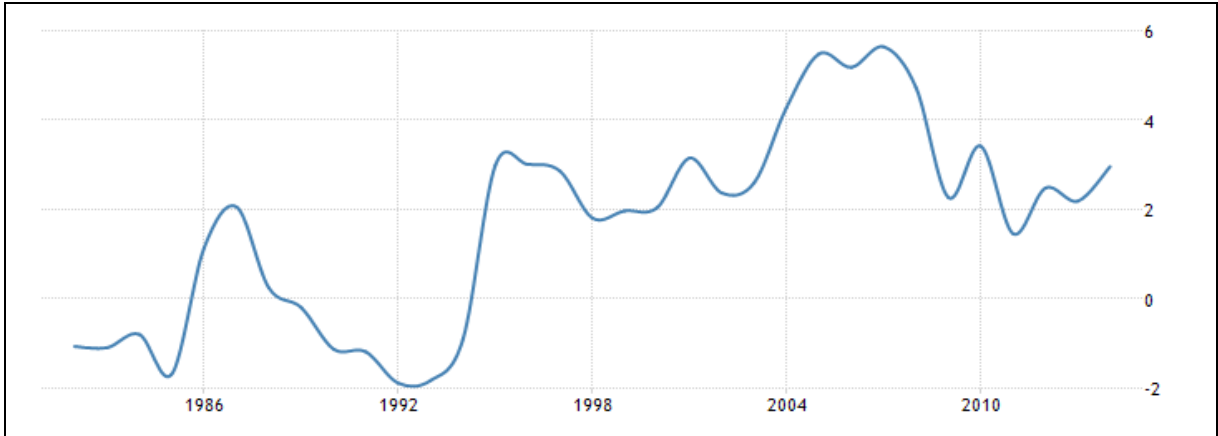
Şekil 10: Norveç'in Büyüme Oranları (1964-2014)

World Trade Organization, 2015. E.T: 24.11.2018.

<<http://www.tradingeconomics.com/norway/gdp-constant-lcu-wb-data.html>>

Şekil 11: Birleşmiş Milletler Verilerine Göre En Az Gelişmiş Ülkelerin Büyüme Oranları (1964-2014)

World Trade Organization, 2015. E.T: 24.11.2018. <<http://www.tradingeconomics.com/least-developed-countries-un-classification/gdp-per-capita-growth-annual-percent-wb-data.html>>

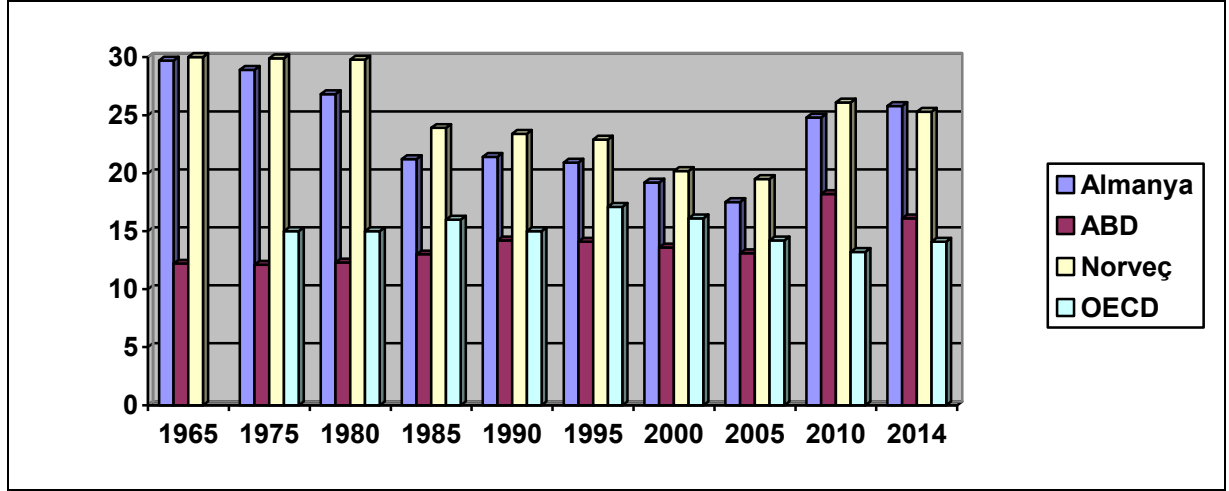
Bu son elli yıllık süre içerisinde dünya ekonomisi ortalama yılda % 3.5 oranında büyümüştür. ABD ekonomisi ortalama yılda % 2.9, Alman ekonomisi yılda ortalama %2.2 ve Norveç ekonomisi yılda ortalama % 2.4 oranında büyümüştür. Bunun yanında Birleşmiş Milletler verilerine göre dünyanın en az gelişmiş ülkeleri ise bu süre içinde yılda ortalama % 4.2 büyümüşlerdir (Mckinsey, 2015: 58). Burada dikkat çeken husus ABD ekonomisinin belli 2008 krizi gibi istisna durumlar haricinde nispeten istikrarlı bir büyüme eğilimi gösterdiği ve bu büyüme oranının denek ülkeler için 1970'li yıllarda doruk noktasına ulaştığıdır. Alman ve Norveç ekonomilerinde dikkat çeken husus ise bahse konu ekonomilerin sosyal refah devleti uygulamalarının en fazla ve cömert olduğu 1964-1980 yılları arasında çok yüksek oranlarda ekonomik büyüme sağladığı, globalleşmenin arttığı ve ticaret ve kapital akışına uygulanan sınırlandırmaların hızla eridiği 1980'li yıllarda ekonomik büyümelerinin yavaşladığı ve özellikle Norveç'in hızla yavaş hatta negatif büyüme trendine girdiği görülmektedir. Ayrıca yine globalleşmenin etkisi ile açıklanabilecek şekilde ve birinci bölümde üzerinde detaylı bir

şekilde durulduğu gibi gelişmemiş ve az gelişmiş ülkelerin büyüme oranları ile ticari ve finansal serbestleşmenin yani globalleşmenin artması ile pozitif bir korelasyon görülmektedir. Birinci bölümde anlatıldığı üzere üretim organizasyonunun değişmesi ve post-fordizm bu ülkelerde gelişmiş ülkelerin aksine ücretler üzerinde arttırıcı bir etki sağlamıştır.

2.2. Sosyal Politika Harcamaları

Şekil 12’de üç denek ülkenin 1964-2014 yılları arasındaki sosyal güvenlik harcamaları arz edilmiştir.

Şekil 12: ABD, Almanya ve Norveç’in Sosyal Güvenlik Harcamalarının Bütçeye Oranı (1964-2014)

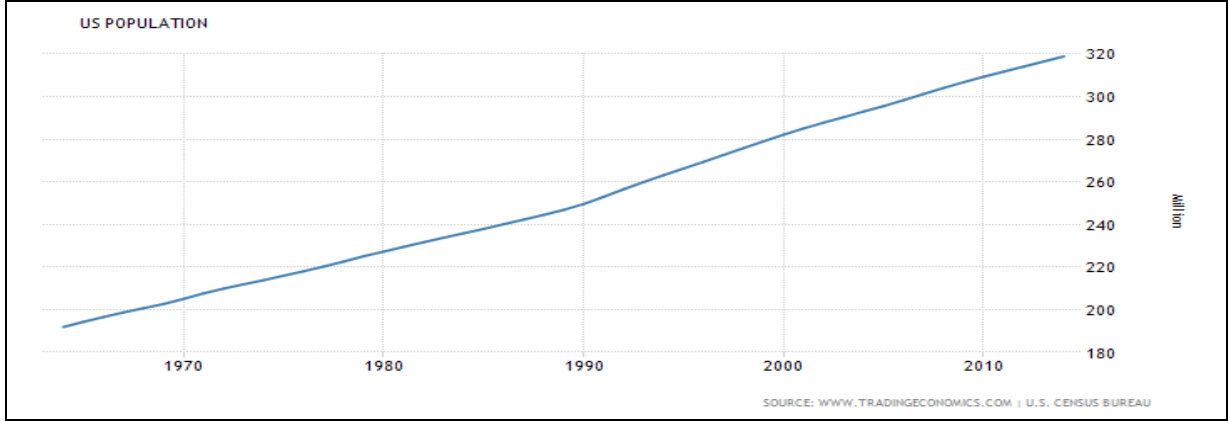

Organization for Economic Development and Cooperation, 2015, E.T: 12.11.2018
https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=SOCX_AGG#

Şekil 12’deki nicel veriler incelendiğinde ABD’nin sosyal politika harcamalarının genelde istikrarlı bir şekilde düşük bir seyir izlediği görülmektedir. Bu durum Anglo-Sakson Refah Devleti modelinde normal karşılanacak bir durumdur. Aynı zamanda ABD’nin büyüme oranları ile sosyal harcamaların değişimi arasında nicel olarak kesin bir korelasyon da göze çarpmamaktadır. Fakat aynı sosyal harcama oranı Norveç ve Almanya için ele alınırsa, bahse konu ülkelerin 1960’lı ve 1970’li yıllarda oldukça yüksek bir sosyal politika harcamaları dikkate çarpmaktadır. Bahse konu ülkeler 1980-2005 yılları arasında sosyal harcamalarda fazla denilebilecek bir düşüş yaşamıştır. Her iki ülkede de sonraki dönemlerde 2008/2009 krizine kadar net bir düşüş yaşanmış, kriz sonrasında ise tekrar sosyal harcamaların yükseldiği ve 2014 yılında tekrar düşüşe geçtiği görülmektedir. Şekil 9,10,12 incelendiğinde dikkat çeken önemli husus şudur ki Norveç ve Almanya’nın en hızlı ekonomik büyümeleri genelde en fazla sosyal politika harcamalarının yapıldığı dönemlere gerçekleşmiştir. Dolayısıyla sosyal politika harcamaları ile ekonomik büyümenin negatif korelasyona sahip olmadığı görülmektedir. Bu durumda bahse konu denek ülkelerin anılan dönem zarfındaki demografik değişimlerinin incelenmesi yerinde olacaktır. Çünkü ekonomik büyüme demografik değişim ve üretkenlik artışı gibi iki değişkene sahiptir. Demografik değişim bize büyümenin sosyal harcamaların artmasına rağmen artmasının açıklanması için önem arz etmektedir.

2.3 Demografik Değişim Oranları

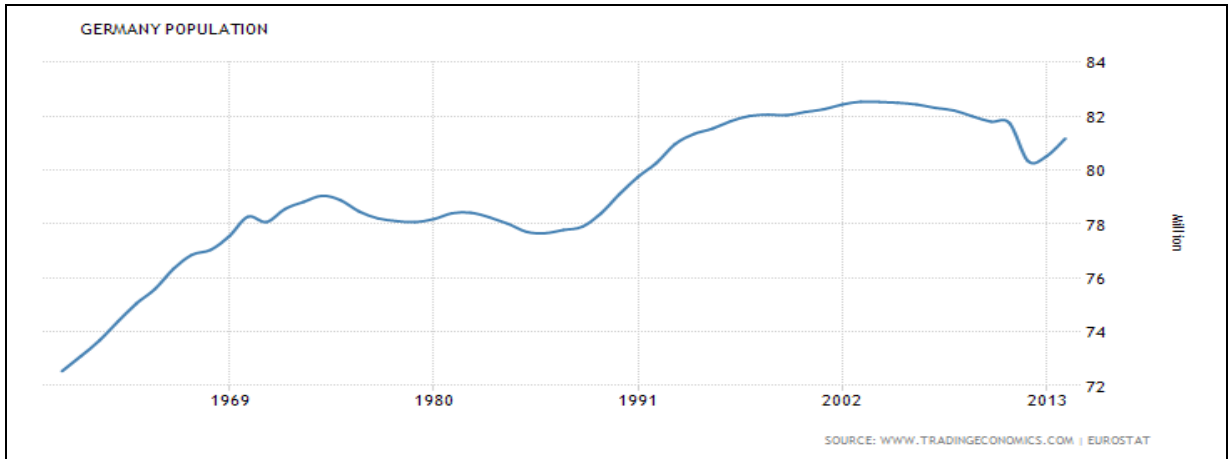
Şekil 13: ABD'nin 1964-2014 Yılları Arasındaki Nüfus Artışı

World Bank, 2015. E.T: 12.11.2018

<<http://www.tradingeconomics.com/united-states/population>>

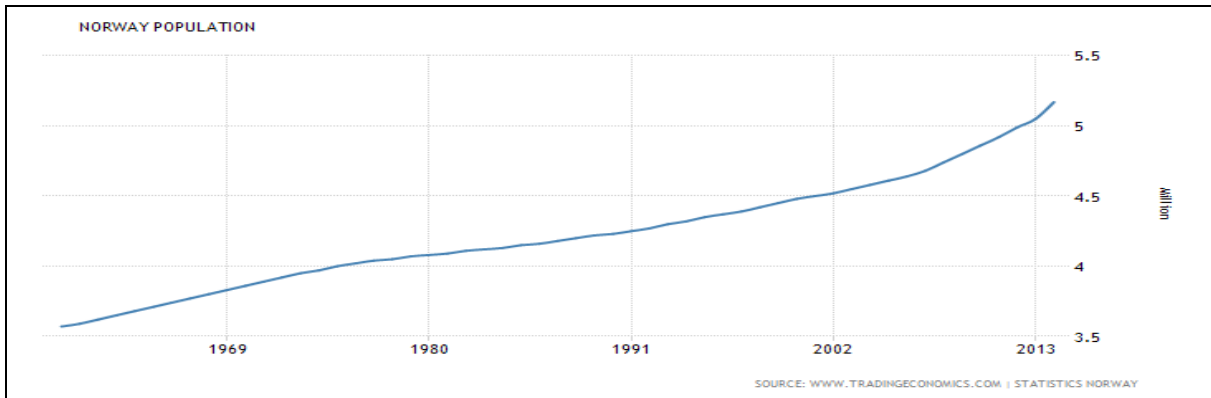
Şekil 14: Almanya'nın 1964-2014 Yılları Arasındaki Nüfus Artışı

World Bank, 2015. E.T: 12.11.2018

<<http://www.tradingeconomics.com/germany/population>>

Şekil 15: Norveç'in 1964-2014 Yılları Arasındaki Nüfus Artışı

World Bank, 2015. E.T: 12.11.2018

<<http://www.tradingeconomics.com/norway/population>>

Demografi değişim verileri dikkate alındığında ABD'nin istikrarlı bir nüfus artışı gösterdiği görülmektedir. Aynı durum Norveç ve kısmen de Almanya için de söylenebilir. Büyüme oranları ile kıyaslandığında bahse konu ülkelerin nüfus artışları ile büyüme oranları arasında net bir korelasyon görülmemektedir. Normal şartlar altında nüfus artışının ekonomik büyüme üzerine net bir pozitif etki sağlanması gereklidir fakat yukarıdaki nicel veriler dikkate alındığında bu net katkı görülmemektedir. Hatta 21.yüzyılın ilk on yılında ters bir orantı göze çarpmaktadır. Bu durumda birinci bölümde üzerinde dikkatle durulan bir istisna dikkate alınabilir. Demografik artışın büyümeye etkisinin pozitif yönde olabilmesi için bahse konu artışın salt nüfus artışı değil aynı zamanda çalışan işgücüne yansıyan bir nüfus artışı olması gerekmektedir. Bu durumda denek ülkelerin anılan dönem içerisindeki işsizlik oranlarının veya işgücüne yapılan katılımın incelenmesi gerekli olacaktır.

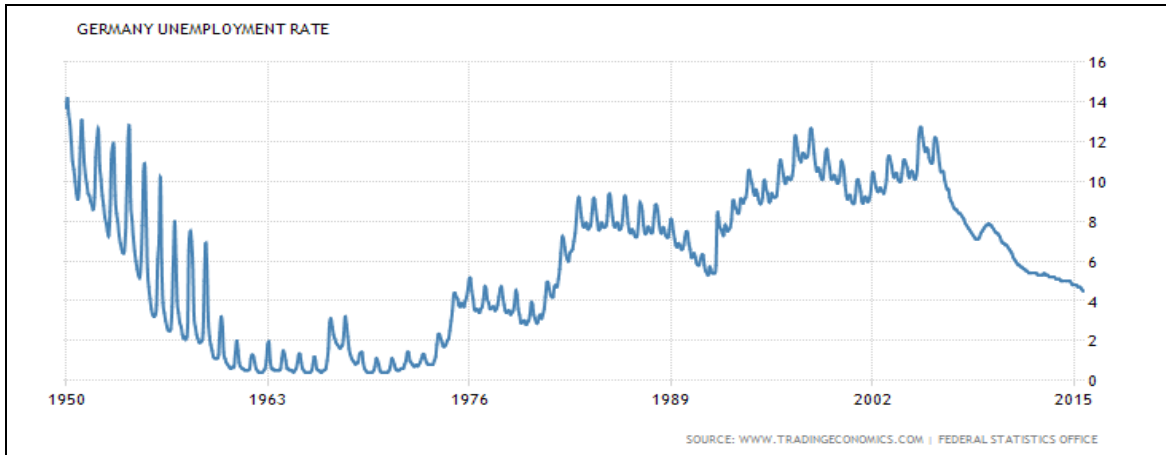
2.4 İşsizlik Oranları

Şekil 16: ABD'nin İşsizlik Oranlar

World Bank, 2015. E.T: 12.11.2018, <[http://www.tradingeconomics.com/united-states/unemployment -rate](http://www.tradingeconomics.com/united-states/unemployment-rate)>

Şekil 16: Almanya'nın İşsizlik Oranları

World Bank, 2015. E.T: 12.11.2018, <<https://research.stlouisfed.org/fred2/series/DEULFPRNA>>

Şekil 16: Norveç'in İşsizlik Oranları

World Bank, 2015. E.T: 12.11.2018,

<<http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=2&country=NOR&series=&period>>

ABD'deki işsizlik oranları ile büyüme oranları karşılaştırıldığında ilginç bir sonuç ortaya çıkmaktadır. 1980'li yıllarda işsizlik oranı artmasına rağmen ekonomi büyümeye devam etmiş, 1990'lı yılların ikinci çeyreğinde ise işsizlik oranı neredeyse yarı yarıya düşmesine rağmen ekonomik büyüme aynı hızda gerçekleşmemiştir. Almanya'da ise işsizlik oranı 1970'li yılların ikinci yarısından 2010'lu yıllara kadar istikrarlı bir yükseliş göstermesine rağmen büyüme oranları da aynı yıllarda nispeten artış göstermiştir. Norveç'te ise yine benzer bir durum ortaya çıkmaktadır. İşsizlik oranı 1990'lı yıllardan sonra hızla artmasına rağmen, ekonomik büyümede istikrarlı bir artış göstermiştir. Burada dikkat çeken husus şudur, ekonomik büyümenin yeni iş olanakları yaratması ve işsizliği azaltması gereklidir. Fakat yukarıda sunulan nicel veriler incelendiğinde işsizliği azaltmadan da ekonomik olarak büyüme sağlanabilmektedir. Birinci bölümde detaylı olarak üzerinde durulan istihdamsız büyüme olayından bahsedilebilir. Bu durumun iki değişik yönde incelenebilir ya çalışan kesimin ücretleri yani emek gelirleri hızla artmış ve bu durumda büyümeyi işsizlik azalmamasına rağmen genelde pozitif oranlarda tutmuş ya da sermaye gelirleri hızla artmış ve bu artış inovasyon sayesinde sağlanan yüksek vasıflı teknoloji ihracatı ile de desteklenmiştir. Bu durumda denek ülkelerde ücret artışlarını, sermaye birikimlerindeki artışı, rekabetçilik artışı ve ARGE harcamalarının kontrol edilmesi gereklidir.

2.5 Ücret Artışları

Şekil 17: ABD’de Ücretlerdeki Artış Oranları

World Bank, 2015. E.T: 12.11.2018,

<<http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=2&country=US&series=&period=>>

Şekil 18: Almanya’da Ücretlerdeki Artış Oranları

World Bank, 2015. E.T: 12.11.2018,

<<http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=2&country=GER&series=&period=>>

Şekil 19: Norveç’te Ücretlerdeki Artış Oranları

World Bank, 2015. E.T: 12.11.2018, <<http://www.tradingeconomics.com/norway/wage-growth>>

Büyüme oranlarındaki artışa rağmen her üç ülkede de ücretlerde net bir artış göze çarpmamaktadır. Hatta Norveç ve Almanya’da bir kısım azalma söz konusu olmaktadır. Bahse konu denek ülkelerin sermaye gelirlerindeki artış oranının artması durumu söz konusu olabilir. Her üç ülkede emek gelirlerinde dikkate değer bir artış olmamasına rağmen büyümenin artması sermaye gelirlerinde önemli bir artışa bağlı olabilir. Çünkü bir taraftan işsizlik artarken ve ücretlerdeki artış hızı azalırken aynı zamanda ekonomik büyüme ancak sermaye gelirlerinin artışı ile açıklanabilir. Kısacası birinci bölümde belirtilen sermayenin getiri oranında meydana gelen bir artıştan söz edilebilir. Fakat bu konunun analizi burada yapılmayacaktır.

2.6 Rekabetçilik Artışı

Şekil 20: ABD’nin Rekabetçilik Oranları

World Bank, 2015. E.T: 12.11.2018, <<http://www.tradingeconomics.com/united-states/competitiveness-rank>>

Şekil 20: Almanya’nın Rekabetçilik Oranları

World Bank, 2015. E.T: 12.11.2018, <<http://www.tradingeconomics.com/germany/competitiveness-rank>>

Şekil 21: Norveç'in Rekabetçilik Oranları

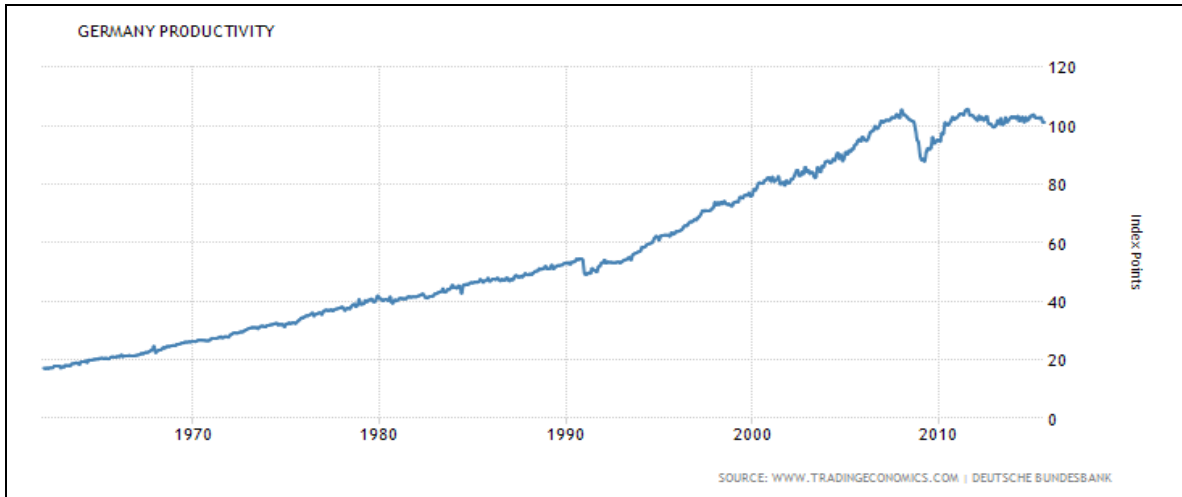

World Bank, 2015. E.T: 12.11.2018, <<http://www.tradingeconomics.com/norway/competitiveness-rank>>

Rekabetçilik oranlarına bakıldığında her üç ülkede 2012 yılından itibaren sert düşüşler olduğu görülmektedir. Fakat bu göreceli düşüş yanıltıcı olmamalıdır. Her üç ülkede Dünya Ekonomik Forumu tarafından hazırlanan 2013-2014 Küresel Rekabetçilik İndeksine göre ilk sıralardadır ve 2014 yılı itibari ile rekabetçilik alanında yükselişe geçmiştir. Ekonomik büyüme ile rekabetçiliğin pozitif korelasyonlu olduğu kabul edilirse bu durum normaldir. Çünkü krizin etkisinden özellikle Almanya ve Norveç ancak 2012 yılından sonra çıkarak nispeten büyümeye devam etmiştir.

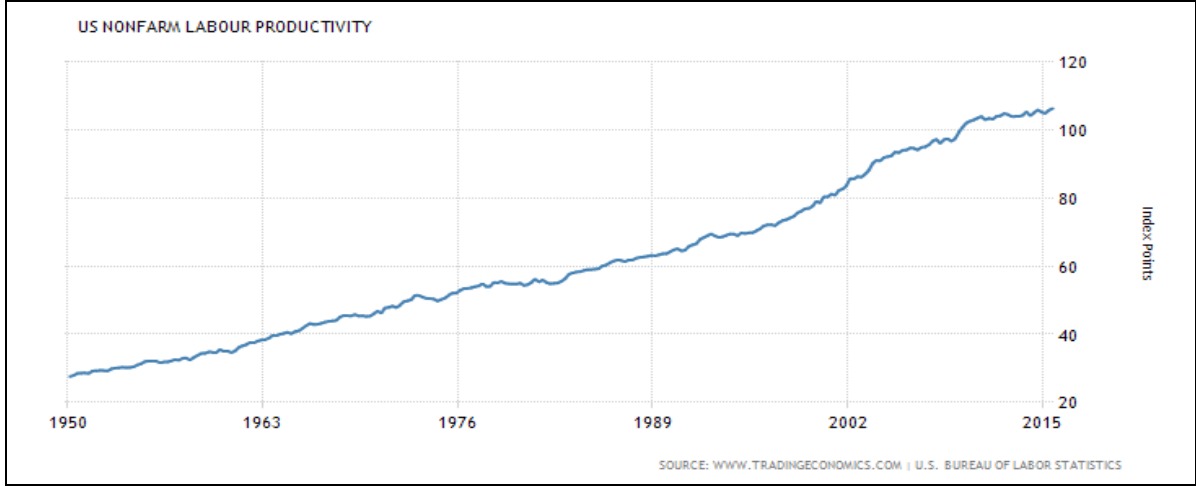
2.7 Üretkenlik Artışı

Şekil 22: Almanya'nın Üretkenlik Artışı

World Bank, 2015. E.T: 12.11.2018, <<http://www.tradingeconomics.com/germany/productivity>>

Şekil 23: ABD'nin Üretkenlik Artışı

World Bank, 2015. E.T: 12.11.2018, <<http://www.tradingeconomics.com/usa/productivity>>

Şekil 24: Norveç'in Üretkenlik Artışı

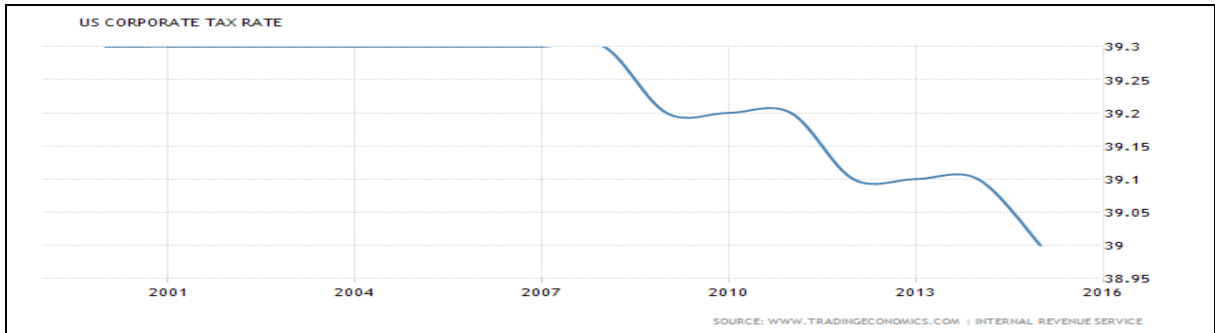
World Bank, 2015. E.T: 12.11.2018, <<http://www.tradingeconomics.com/norway/productivity>>

Her üç ülkede üretimde ve ekonomide üretkenliğin istikrarlı ve hızlı bir şekilde arttığı görülmektedir. Burada önemli olan bir husus da üretkenlikteki artışın ücretlerde meydana gelen artış oranlarının ile paralel olmadığıdır. Başka bir deyişle her üç ülkede çalışanlar eskisine oranla daha üretken olmalarına rağmen eskisine oranla aynı derecede daha fazla kazanamamaktadır.

Sonuç olarak, yukarıdaki nicel veriler ışığında sosyal politika harcamalarının kısılması ile büyüme arasında negatif bir bağlantı görülmemektedir. Aksine Norveç ve Almanya gibi ülkeler en hızlı büyüme oranlarını en fazla sosyal politika harcaması yaptıkları dönemlerde gerçekleştirmişlerdir. Ayrıca yine yukarıda görüldüğü üzere sosyal politika harcamalarının kısıldığı dönemlerde büyümenin de yavaşladığı hatta bazı durumlarda negatif değerlere düştüğü görülmektedir. Nüfus artışı ile ekonomik büyümenin pozitif bir korelasyona sahip olduğu kabul edilmektedir. Fakat bahse konu nüfus

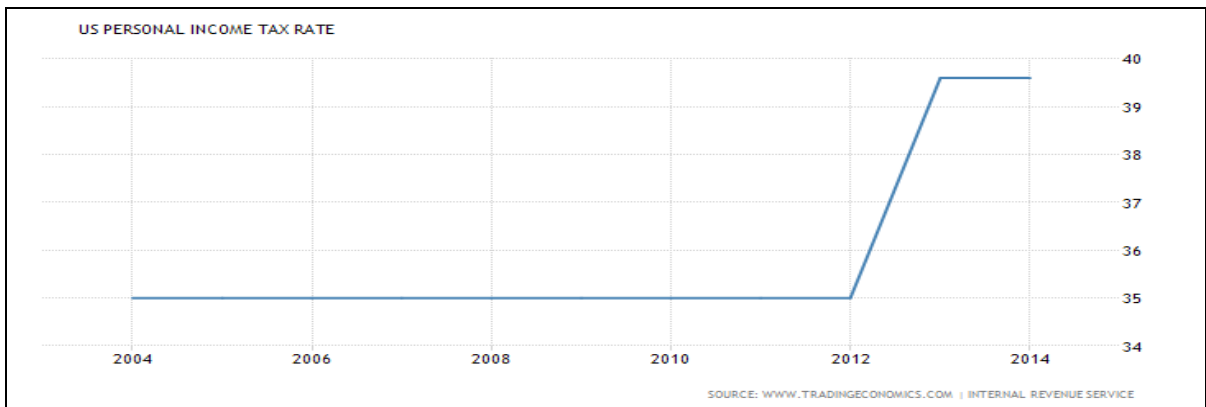
artışının çalışan kesimin artışına yansması gereklidir. 1980’li yıllara kadar bu hipotez doğru gibi görünmektedir ama 1980’li yıllardan sonra işsizliğin artmasına rağmen zaman zaman ekonomik büyüme gerçekleşmiştir. Bu durumun sebepleri ücretlerdeki artış, rekabetçilik ve inovasyondaki artış, verimlilikteki artış veya sermaye gelirlerindeki artış olabilir. Sermaye gelirlerindeki artışın incelenmesi başlı başına ayrı bir kapsamlı çalışma gerektirdiğinden konu dışı bırakılacaktır. Ücretlerdeki artış oranı her üç ülkede de genel olarak düşmüştür, fakat verimlilik her üç ülkede de yüksek düzeyde artmıştır. Rekabetçilik oranı ise uzun vadede artmış fakat kısa vadede düşüş yaşamıştır. Nicel veriler incelendiğinde sosyal politika harcamalarının azaltılması ile rekabetçiliğin artması arasında pozitif korelasyon görülmemektedir. Bu nedenle sosyal politika harcamalarının azaltılması veya kaldırılmasının büyümeye veya rekabete katkı sağladığı yönündeki değerlendirmeler nicel olarak tutarlılık göstermemektedir. Aksine sosyal politika harcamalarının artması işgücünü daha vasıflı hale getirebilir, işgücündeki girişimcilik oranını arttırabilir ve hepsinden de önemlisi vergilendirmeler sayesinde yeniden dağıtım mekanizmasını sağlayarak bir nebze olsa fırsat eşitliğini sağlayabilir. Bu fırsat eşitliğinin sağlanması sermaye gelirlerine koyulan artan oranlı bir vergilendirme sistemi sayesinde yapılabilir. Fakat bu politika ABD vergilendirme politikası dikkate alındığında uygulanmadığı görülmektedir.

Şekil 25: ABD’ de Sermaye(İşletme) Gelir Vergisi Artışı

World Bank, 2015. E.T: 12.11.2018, <<http://www.tradingeconomics.com/united-states/corporate-tax-rate>>

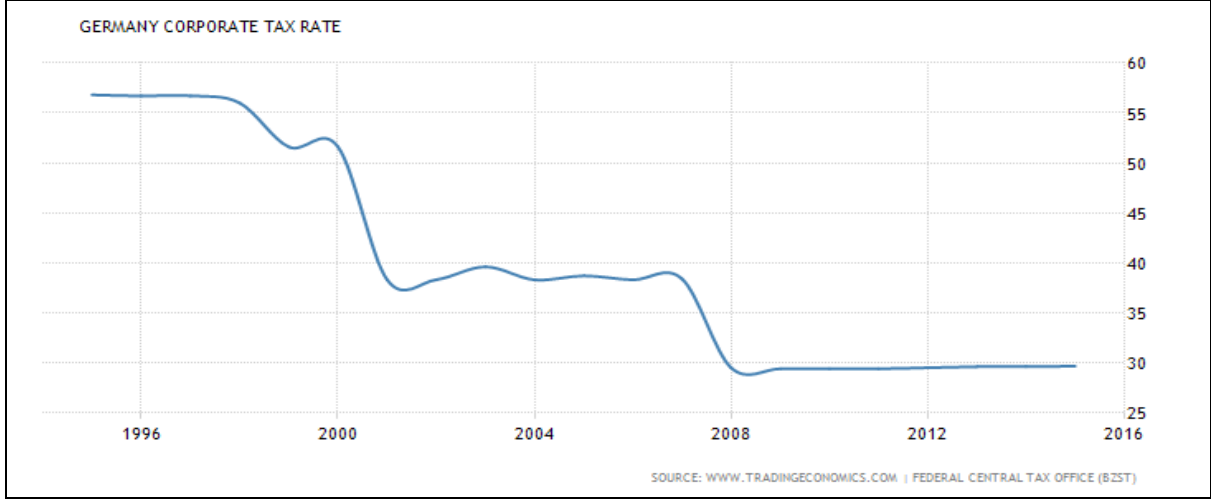
Şekil 26: ABD’ de Kişisel Gelir Vergisi Artışı

World Bank, 2015. E.T: 12.11.2018, <<http://www.tradingeconomics.com/united-states/corporate-tax-rate>>

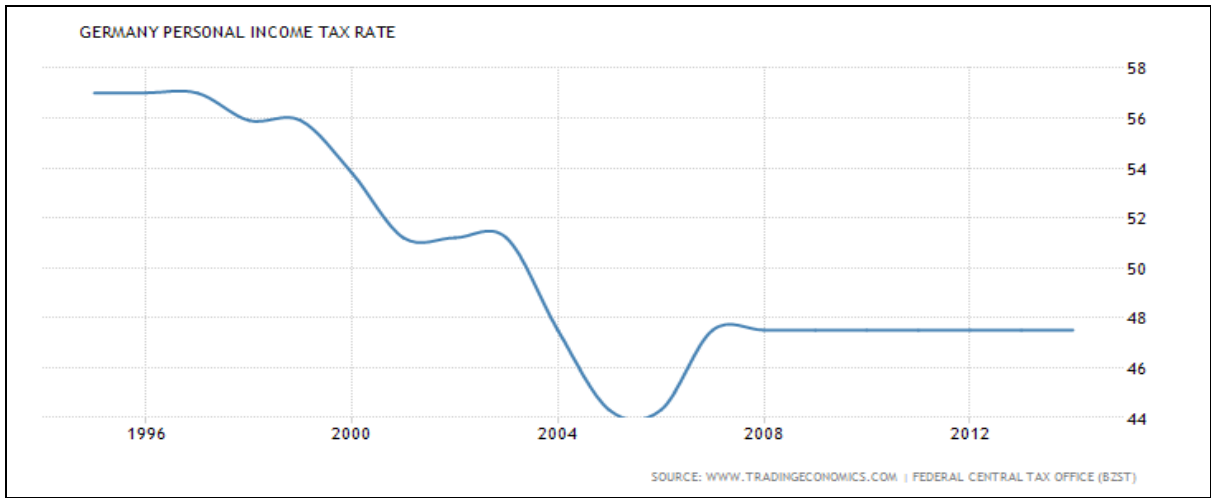
Görüldüğü üzere ABD sermayeyi vergilendirmek yerine kriz nedeniyle artan sosyal harcamaları karşılamak için ücretlerin üzerine aşırı bir vergi yükü bindirmiştir. Bu durum sosyal bir kalkınma modeli değildir. Almanya 'da ve Norveç'te de benzer bir tutum izlemektedir.

Şekil 27: Almanya'da Sermaye Gelir Vergisi Artışı

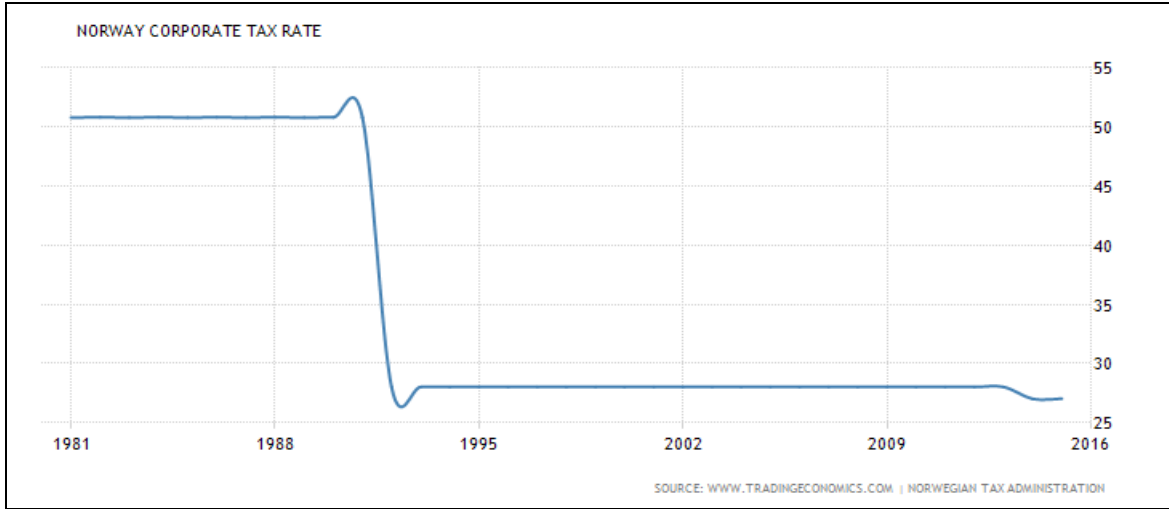
World Bank, 2015. E.T: 12.11.2018, <<http://www.tradingeconomics.com/germany/corporate-tax-rate>>

Şekil 28: Almanya'da Kişisel Gelir Vergisi Artışı

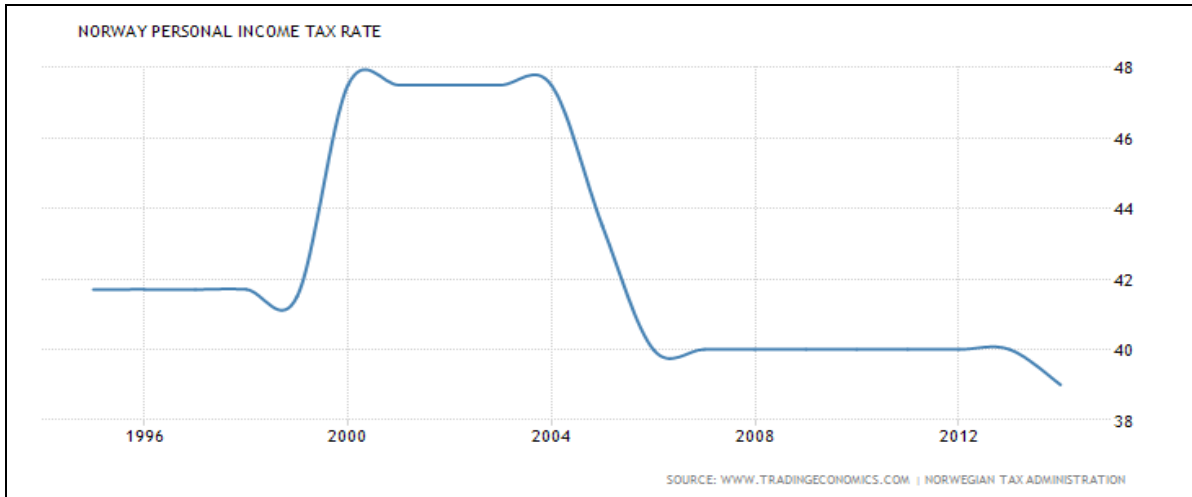
World Bank, 2015. E.T: 12.11.2018, <<http://www.tradingeconomics.com/germany/corporate-tax-rate>>

Şekil 29: Norveç'te Sermaye Gelir Vergisi Artışı

World Bank, 2015. E.T: 12.11.2018, <<http://www.tradingeconomics.com/norway/corporate-tax-rate>>

Şekil 30: Norveç'te Kişisel Gelir Vergisi Artışı

World Bank, 2015. E.T: 12.11.2018, <<http://www.tradingeconomics.com/norway/corporate-tax-rate>>

Şekil 27 ve 28'de görüldüğü üzere Almanya'da krizin faturasını ücretli çalışanların gelirlerine vergi artırımını yaparak çalışan kesime kesmiş görünmektedir. Norveç'e bakıldığında ücretler üzerindeki vergiyi önce hızla artırıp sonra yine sert bir biçimde indirirse de sermaye vergisi yapılan indirimle kıyaslandığında arada %30'a varan fark göze çarpmaktadır. Burada benim şahsi fikrim şu yödedir. Ne büyümenin yavaşlaması, ne rekabetçilik oranının azalması ne de demografik etkenlerin negatif yönde etkide bulunması sosyal politika harcamalarının kısılması için net bir neden oluşturmaktadır. Sosyal politika harcamaları ile sermayeye yapılan vergi indirimlerinin dönemleri incelendiğinde nicel olarak net bir bağlantı görülmektedir. Bu durum şu şekilde değerlendirilebilir. 1980'li yıllar birinci bölümde detaylı olarak anlatıldığı üzere globalleşmenin dünya sistemini kökten değiştirdiği yılların başlangıcıdır. Bu dönem ve sonrasında malların, sermayenin ve hizmetlerin serbest dolaşımının

önündeki engellerin birer birer kaldırılması ve nakliyat ve iletişim masraflarının teknolojik gelişmeler nedeniyle büyük oranda düşmesi, eski fordist merkezleşmiş üretim organizasyonunun dağılmasına ve post-fordist üretim organizasyonunun yayılmasına neden olmuştur. Bahse konu değişim neticesinde pek çok sermayedar üretim üslerini vergilerin fazla ve işgücünün pahalı olduğu gelişmiş ülkelerden vergilendirmenin az veya hiç olmadığı ve işgücünün ucuz olduğu az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelere kaydırmaya başlamıştır. Bu durum ise sermaye üzerine koyulan yüksek gelir vergileri sayesinde işlevselliğini koruyan Avrupa Refah Devleti modeline önemli bir darbe vurmuştur. Diğer bir yandan ülkelerindeki sermaye çıkışını önlemek isteyen Norveç ve Almanya gibi gelişmiş ülkelerin kalan sermaye üzerindeki vergileri de rekor düzeylerde indirmeleri sosyal devletin zaten azalan gelir düzeyini daha da azaltmıştır. Bahse konu durum ABD için tam olarak geçerli değildir, çünkü ABD hiçbir zaman Avrupa tarzında bir sosyal devlet olmamıştır. ABD’de anılan yıllarda sosyal politika harcamalarının azalmaması veya çok az azalması buna bağlanabilir. Çünkü zaten sosyal politika harcamaları hep düşük kalmıştır. ABD’de ücretli çalışan üzerine yüklenen vergi artışı ABD’nin artan savunma masraflarının ve sermaye üzerinden çektiği vergi yükünün ücretli çalışan üzerine yüklenmesi şeklinde yorumlanabilir. Fakat konu Avrupa’ya gelindiğinde aynı şeyi söylemek doğru değildir. Avrupa’da yukarıda Almanya ve Norveç örneklerinde görüldüğü gibi muhtemelen sermayeye yapılan dev vergi indirimlerinin faturası sosyal politika harcamalarının kısıtlanmasına yol açmıştır. Yukarıda belirtildiği gibi 1990’lı yıllar bir yandan sermaye üzerindeki vergilerin hızla azaltılmasına sahne olurken diğer yandan sosyal politika harcamalarının da büyük oranda kısılmasına neden olmuştur. Refah modelini korumak isteyen Avrupa bu sefer yine yukarıda sunulduğu üzere sermaye yapılan vergi indirimi nedeniyle azalan geliri ücretler üzerine koyulan gelir vergisi ile kapatma yoluna gitmiş fakat bu yöntemde de demokratik kurumları nedeniyle karşılaşacağı halk tepkisi ve seçim kaygıları sebebiyle hiçbir hükümet tarafından tam bir dengeleme artışına gidilememiştir. Kısacası Avrupa’da refah modelini finanse edecek gelir sermaye üzerinden alınarak çalışan kesime yüklenmeye çalışılmış fakat bu dengeleme olayı da aşırı vergilendirmenin kitleler üzerinde yaratması muhtemel hoşnutsuzluğun önlenmesi amacıyla tam olarak da yapılamamıştır. Hatta yukarıda görüldüğü üzere Norveç belli bir süreden sonra bu politikadan vazgeçerek, ücretli çalışanlar üzerindeki vergi yükünü hafifletmiştir. Kısaca belirtmek istersek, globalleşmenin etkileri gelişmiş ülkelerde sermayeye konulan vergilerin düşürülmesine neden olmuş, bu da sosyal harcamaların azaltılmasına ve ücretli çalışanlar üzerindeki vergi yükünün artırılmasına neden olmuştur. Dolayısıyla, sosyal politika harcamalarının azalması ile büyüme oranları, rekabet oranları, verimlilik oranları, nüfus artışı oranları veya işsizlik oranları ile değil aksine globalleşmenin etkisiyle değişen vergilendirme politikalarının direk korelasyonunun olduğu düşünülmektedir.

Sonuç

Bu çalışmanın birinci bölümünde ekonomik büyümenin tanımı yapılmış ve bahse konu kavramın iki farklı değişkene sahip olduğu belirtilmiştir. Bu değişkenler demografik faktörler ve verimlilik artışı olarak kabul edilmiştir. Ekonomik büyümenin bu her iki değişkenle de pozitif bir ilişkiye sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Yine birinci bölümde 1980'li yıllarda hız kazanan ve dünyanın kurulu ekonomik sistemi üzerinde kökten değişimlere neden olan küreselleşme olgusu analiz edilmiş ve bahse konu olgunun neden olduğu post-fordist üretim organizasyonu ile üretimin taşeronlaştırılarak gelişmekte olan ülkelere yayılması incelenmiştir. Birinci bölümde ayrıca bahse konu globalleşmenin gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin işgücü üzerinde, ekonomik politikalarında ve sosyal yapılarında olası etkileri üzerinde durulmuştur. Çalışmanın ikinci bölümünde ise ABD, Almanya ve Norveç üzerinde sosyal politika ve ekonomik büyüme arasındaki ilişki analiz edilmiştir. Yapılan çalışmanın sonucunda, sosyal politika harcamalarının azalmasını ile ekonomik büyümenin yavaşlaması arasında net bir bağlantı bulunamamış, hatta her üç ülkede de ekonomik büyüme yani ülkelerin milli gelirleri artarken, sosyal politika harcamaların azaldığı görülmüştür. Benzer şekilde ekonomik büyümenin bağımsız değişkenleri olarak kabul edilen rekabetçilik, verimlilik ve demografik faktör her üç ülkede de incelenen zaman diliminde artmasına rağmen sosyal politika harcamalarında daralma olmuştur. Başka bir deyişle her üç ülkenin de milli artmış fakat bu artış sosyal politika harcamalarında azalmayla birlikte meydana gelmiştir. Söz konusu azalma işsizlik oranlarının arttığı durumlarda da devam etmiştir. Bu durumun bir çelişki ortaya çıkardığı değerlendirilmektedir. Çünkü milli gelirin artmasının aynı zamanda devletin vergi gelirlerinin artmasına yol açması gerektiği söylenebilir. Devletin vergi gelirlerinin artmasının da sosyal politika harcamalarına daha rahat finanse edilmesini sağlaması gerekmektedir. Fakat her üç ülkede de bu rasyonel durum gerçekleşmemiş, devletler ülkelerin GSMH'ları artmasına rağmen sosyal politika harcamalarını kısmışlardır. Bu duruma globalleşmenin ortaya çıkardığı ve sermayeye sınırsız dolaşım özgürlüğü tanıyan liberal ekonomik sistemin yol açtığı düşünülmektedir. Çünkü devletler kontrolsüz bir dolaşım özgürlüğüne sahip sermayeyi kaçırmamak amacıyla sermaye gelirlerinden ve kurumlardan alınan vergilerini hızla düşürmüşlerdir. Kaldı ki çalışmada her üç ülkede de kurumlar ve sermaye vergilerin istikrarlı bir şekilde düştüğü göze çarpmaktadır. Söz konusu düşüşün devletlerin vergi gelirlerinde de önemli bir azalmaya yol açtığı söylenebilir. Her üç ülkede de mercek altına alınan zaman diliminde emek üzerinden alınan gelir vergilerinin sermaye ve kurumsal vergilerin aksine istikrarlı bir şekilde arttığı görülmektedir. Başka bir deyişle, devletler sermaye sahipleri üzerinden alınan vergileri azaltırken, emekçi çalışan kesimlerin üzerindeki vergileri arttırmıştır. Daha açık bir ifade ile globalleşmenin devletleri sermayenin lehine, emekçi kesimin ise aleyhine işleyen bir vergilendirme politikası uygulamaya zorladığı değerlendirilmektedir. Bu yanlış vergilendirme politikası sonucunda da vergi gelirleri azalan devletlerin bu kayıplarını gelir vergilerini arttırma ve sosyal politika harcamalarını kısma yoluyla telafi etmeye çalıştıkları düşünülmektedir. Bu kapsamda sosyal politika

harcamalarındaki azalmanın esas nedeninin globalleşmenin ortaya çıkardığı liberal ekonomik sistem ve onun neden olduğu yanlış vergilendirme politikaları olduğu ileri sürülmektedir.

KAYNAKÇA

Arı, T (2011), *Uluslararası İlişkiler Teorileri: Çatışma, Hegemonya, İşbirliği*, İstanbul: MKM Yayıncılık.

Bensaid, D (2002). *Marx for Our Times: Adventures and Misadventures of a Critique*, Londra: Verso Books.

Blinder, A S 2014. "The Unsettling Mystery of Productivity," *The Wall Street Journal*, 25 Kasım 2014.

Berry, C 2008, *Working Paper 247/08*, International Political Economy, The Globalization Debate and The Analysis of Globalization Discourse Notes, CSGR, New York.

Brynjolfsson E & McAfee, A 2014, *The Second Machine Age: Work, Progress, and Prosperity in a Time of Brilliant Technologies*, Londra: W. W. Norton.

Calomiris, CW 2005, "Capital Flow, Financial Crises, and Public Policy", in Weinstein, M (ed.), *Globalization: What's New*, New York: Colombia University Press, ss. 97-112.

Dollar, D 2005, "Globalization, Poverty, and Inequality, ", in Weinstein, M (ed.), *Globalization: What's New*, New York: Colombia University Press, ss. 172-198.

Dünya Sağlık Örgütü 2015, *Globalization in Trade, Politics and Health*, Dünya Sağlık Örgütü, Cenevre. E.T: 12 Kasım 2018,
<<http://www.who.int/trade/glossary/story043/en/>>

Erdut, Z 2007, "Enformel İstihdamın Ekonomik, Sosyal ve Siyasal Etkileri", *Çalışma ve Toplum*, Vol. 27, no. 1, ss. 75-122.

Esping, A (1990). *The Three Worlds of Welfare Capitalism*, Cambridge: Cambridge University Press.

Fukuyama, F (1999). *Tarihin Sonu ve Son İnsan*, (çev.: Zülfü Dicleli), İstanbul:Gün Yayıncılık.

Giddens, A (1994). *Beyond Left and Right: Future of Radical Politic and Polity*, Cambridge, Cambridge University Press.

Irwin, DA 2005, "Trade and Globalization", in Weinstein, M (ed.), *Globalization: What's New*, New York: Colombia University Press, ss. 150-166.

Kissinger, H (2006), *Diplomasi*, (çev.: H. Kurt), İstanbul: İş Bankası Yayınları.

Lee R & Mason, A 2006, "What is the demographic dividend?" *Finance and Development*, Vol.43, no.3, ss. 21-43.

- Lee, S, McCann, D & Messenger, J C 2007, "Working Time Around the World: Trends in Working Hours, Laws and Policies in a Global Comparative Perspective", *Routledge*, Vol.23, no.2, ss. 45-78.
- Mason, A 2006, "What's Demografic Dividen?" *Finance and Development*, Vol: 43, No:3, ss.45-67.
- Mckinsey Global Institute 2015, *Global Growth: Can Productivity Save the Day in an Aging World*, Global Economic Report: 3, Mckinsey Global Institue, San Fransisco.
- Mckinsey Global Institute 2013, *Advances That Will Transform Life, Business, and Global Economy*, Disruptive Institutes Report: 2, Mckinsey Global Institue, San Fransisco.
- McNamara R S & .Blight, J G 2014, "Wilson Ghost: Reducing the Risk of Conflict, Killing and Catastrophe in the 21.Century", *Public Affairs*, Vol. 23, no.3, ss. 43-77.
- Piketty, T (2014), *Yirmi Birinci Yüzyılda Kapital*, (çev.: Hande Koçak), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Rodrik, D 1995, "Getting interventionsright: How South Korea and Taiwan grew rich," *Economic Policy*, Vol:10, No: 20, ss. 67-88.
- Rodrik, D 2005, "Feasible Globalization", in Weinstein, M (ed.), *Globalization: What's New*, New York: Colombıa University Press, ss. 122-143.
- Sachs, D J 2005, "Globalization and Patterns of Economic Growth", in Weinstein, M (ed.), *Globalization: What's New*, New York: Colombıa University Press, ss. 201-233.
- Semerci, U P (2013), "Avrupa Birliği ve Sosyal Politika", in Kaya A (ed.), *Avrupa Birliđine Giriş: Tarih, Kurumlar ve Politikalar*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Sharma, S D 2008, "The Many Faces of Globalization : A Survey of Recent Literature", *New Global Studies*, Vol.2, no.2, ss. 23-44.
- Stiglitz, J E (2013), *The Price of Inequality*, Londra: Penguin Books.
- Stiglitz, J E (2005), *Making Globalization Work*, Londra: Penguin Publishing.
- Wahl, A (2015). *Refah Devletinin Yükseliş ve Düşüşü*, (Çev. Haldun Ünal), İstanbul: H2O Yayıncılık
- Weiss, J 2005, *Export Growth and Industrial Policy: Lessons from the East Asian Miracle Experience*, Development Bank Institute Discussion Paper, New York.